

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**HATAY İLİ ODUN DIŞI ORMAN ÜRÜNLERİNDE
STRATEJİK YÖNETİM: GZFT ANALİZİ İLE
DURUM DEĞERLENDİRMESİ**

SELVER OKTAY

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ORMAN ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI**

KAHRAMANMARAŞ 2019

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**HATAY İLİ ODUN DIŞI ORMAN ÜRÜNLERİNDE
STRATEJİK YÖNETİM: GZFT ANALİZİ İLE DURUM
DEĞERLENDİRMESİ**

SELVER OKTAY

Bu tez,
Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS
derecesi için hazırlanmıştır.

KAHRAMANMARAŞ 2019

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü öğrencisi Selver OKTAY tarafından hazırlanan "Hatay İli Odun Dışı Orman Ürünlerinde Stratejik Yönetim: GZFT Analizi ile Durum Değerlendirmesi" adlı bu tez, jürimiz tarafından 11/01/2019 tarihinde oy birliği / oy çokluğu ile Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hasan SERİN (DANIŞMAN)

Orman Endüstri Mühendisliği, KSU

Doç. Dr. Tarık GEDİK (ÜYE)

Orman Endüstri Mühendisliği, Düzce Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat ÖZDEMİR (ÜYE)

Orman Endüstri Mühendisliği, KSU

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Mustafa YAZICI

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada, alıntı yapılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığımı bildiririm.

SELVER OKTAY

**HATAY İLİ ODUN DIŞI ORMAN ÜRÜNLERİNDE STRATEJİK YÖNETİM: GZFT
ANALİZİ İLE DURUM DEĞERLENDİRMESİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

SELVER OKTAY

ÖZET

Türkiye biyolojik çeşitliliğin fazla olmasından dolayı odun dışı orman ürünleri açısından geniş bir yelpazeye sahiptir. Üretilen ürünler gıda, sağlık, kozmetik sektörü gibi birçok alana hitap ederek Ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır. İhracat raporları incelendiğinde elde edilen maddi değerin küçümsenmeyecek kadar fazla olduğu görülmektedir. Bu çalışma, Hatay’da bulunan odun dışı orman ürünleri hakkında bilgi vermektedir.

Hatay’da bulunan odun dışı orman ürünleri hem köylülere hem de Orman Müdürlüğü’ne gelir kaynağı olmuştur. Hatay odun dışı orman ürünleri açısından zengin kaynaklara sahiptir. Hatay’da bulunan odun dışı orman ürünlerinden Fıstık Çamı, Defne, Adaçayı, Menengiç, Kekik, Meşe, Keçiboynuzu, İhlamur, Andız ve Çakşırotu hakkında bilgi verilmiş olup; 2015, 2016 ve 2017 yıllarında Orman Müdürlüğüne gelir durumu incelenmiştir.

Ayrıca çalışma grubu oluşturulmuş olup, beyin fırtınası yöntemiyle GZFT(SWOT) Analizi yapılarak odun dışı orman ürünlerinin güçlü yönleri, zayıf yönleri, tehditleri ve fırsatları hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Odun dışı orman ürünleri, GZFT, Hatay.

SUMMARY

Turkey has a wide range of non-wood forest products due to its high biodiversity. The products that are produced contribute to the country's economy by addressing many areas such as food, health, cosmetics and so on. When the export reports are examined, it is seen that the material value obtained is too much to be underestimated. This study provides information about non-wood forest products in Hatay.

Non-wood forest products in Hatay have been sources of income for both villagers and Forestry Directorate. Hatay has rich resources for non-wood forest products. Among the non-wood forest products in Hatay, hazelnut Pine, Laurel, Sage, Menengiç, thyme, Oak, Carob Tree, Lime, Samphire and Ferula elaeochytri were informed about the income status of the Forest Directorate in 2015, 2016 and 2017.

In addition, a working group was formed and by analyzing GZFT(SWOT) by brainstorming method, information was given about the strengths, weaknesses, threats and opportunities of non-wood forest products.

Keywords: Nonwood forest products, SWOT, Hatay

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda benden tecrübelerini ve yardımlarını esirgemeyen, çalışmamın her aşamasına bilgileriyle katkı sağlayan Prof. Dr. Hasan SERİN, Yrd. Doç. Dr. Zehra ODABAŞ SERİN ve Yrd. Doç. Dr. Ferhat Özdemir' e şükranlarımı sunmayı borç bilirim.

GZFT analizinde beyin fırtınası yöntemi kullanılmış olup; grup arkadaşlarım Şevket ÖZTÜRK, Uğur GÖNEN, Alper Ahmet ÇALIŞKAN, Sabri YALÇIN, Ahmet KARA, Turgay ŞENTÜRK, Abdullah YILMAZ, Firas FIRINCIOĞULLARI ve Ece YEŞİLKAYA' ya verdikleri fikirlerden dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca maddi ve manevi desteğiyle her alanda arkamda duran, bana güç veren babam Hüseyin OKTAY' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	i
SUMMARY	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vii
1-GİRİŞ	1
1.2.Türkiye’ deki Odun Dışı Orman Ürünleri.....	2
1.3.Hatay’da Bulunan Odun Dışı Orman Ürünleri Hakkında Genel Bilgiler.....	8
1.4. Türkiye’de bulunan bazı odun dışı orman ürünlerinin ihracatı.....	16
1.5. Uluslararası Anlaşmalar.....	20
1.6.GZFT Analizi.....	21
2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	25
3. MATERYAL VE YÖNTEM	28
3.1 MATERYAL	28
3.2 YÖNTEM	31
4.BULGULAR	33
4.1. HATAY’DA BULUNAN TALİ ÜRÜNLERİN SATIŞ DURUMU.....	33
4.2.GZFT (SWOT) ANALİZİ.....	40
4.2.1. Güçlü yönleri (Strength) :	40
4.2.2. Zayıf yönleri (Weakness) :	40
4.2.3 Fırsatlar (Opportunity) :	41
4.2.4 Tehditler (Threat) :	42
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	43
4.1 Sonuçlar	43
4.2 Öneriler	44
KAYNAKLAR	46
ÖZGEÇMİŞ	50

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1: Keçiboynuzu ağacı ve meyvesi (Abdullah YUSUFOĞLU, 2018)	8
Şekil 2:Ihlamur ağacı ve çiçeği (Şerife ŞAHİN OKTAY).....	9
Şekil 3:Andız ağacı ve meyveleri (Alper Ahmet ÇALIŞKAN, 2018)	10
Şekil 4:Andız Ağacının yayılış alanları (Müderrişoğlu 1971; Özdemir ve Bal 2014)	10
Şekil 5:Çakşırotu (Ece YEŞİLKAYA, 2018).....	11
Şekil 6: Orman Bölge Müdürlükleri adaçayı dağılımı (URL:6, 2018)	11
Şekil 7:Adaçayı çiçeği ve yaprakları (Alper Ahmet ÇALIŞKAN).....	12
Şekil 8: Orman Bölge Müdürlükleri kekik dağılımı (URL:6, 2018)	12
Şekil 9: Kekik çalışı (Abdullah YUSUFOĞLU, 2018).....	13
Şekil 10:Menengiç yaprağı ve meyvesi (Abdullah YUSUFOĞLU, 2018)	13
Şekil 11: Fıstık çamı (Ali Sami Kara, 2018)	14
Şekil 12: Orman Bölge Müdürlükleri defne dağılımı (URL:6, 2018)	15
Şekil 13: Defne ağacı ve çiçeği (Alper Ahmet ÇALIŞKAN, 2018).....	15
Şekil 14: Meşe tomruğu ve kabuğu(Alper Ahmet ÇALIŞKAN).....	16
Şekil 15: Defne ihracat miktarı ve parasal değeri(Rıfat Kurt ve ark. , 2016)	17
Şekil 16: Kekik ihracatı ve parasal değeri (Rıfat Kurt ve ark. , 2016).....	17
Şekil 17: Çam fıstığı ihracat miktarı ve parasal değeri (Rıfat Kurt ve ark. , 2016)	18
Şekil 18: Adaçayı ihracat miktarı ve parasal değeri (Rıfat Kurt ve ark. , 2016).....	19
Şekil 19: Ihlamur ihracat miktarı ve parasal değeri (Rıfat Kurt ve ark. , 2016).....	20
Şekil 20: Stratejik yönetim süreç akım şeması (Aktan, 1999)	22
Şekil 21: Stratejik Planlama Süreç Akım Şeması (Aktan, 1999).....	23
Şekil 22: GZFT Analizi Matrisi (Demir ve Yılmaz, 2010).....	24
Şekil 23: GZFT Analizi	24
Şekil 24: Hatay'da orman varlığı (OGM, 2018)	28

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1: Orman Ürünleri Kategorileri (T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2010)	2
Tablo 2: Odun dışı orman ürünleri daire başkanlığı ve birimleri.....	3
Tablo 3:Orman Genel Müdürlüğü tarafından 2010-2016 yılları arasında üretilen odun dışı orman ürünleri ve miktarları (OGM, 2018).....	5
Tablo 4: Hatay' da orman varlığı	28
Tablo 5: Tarım ürünleri ve üretim miktarları	29
Tablo 6: Hayvan türü ve sayısı	29
Tablo 7: Hatay' dan ihraç edilen ürünler.....	30
Tablo 8:2015 yılı Tali Ürünler Satışı.....	33
Tablo 9: 2016 yılı Tali Ürünler Satışı.....	36
Tablo 10: 2017 yılı Tali Ürünler Satışı.....	39

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

CITES: Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora.
(Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme)

cm: Santimetre

FAO: Food and Agriculture Organization (Gıda ve Tarım Örgütü)

GZFT: Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler

Ltd: Limited

m: Metre

OGM: Orman Genel Müdürlüğü

ODOÜ: Odun Dışı Orman Ürünleri

A.Ş: Anonim Şirketi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

WHO: World Health Organization(Dünya Sağlık Örgütü)

1. GİRİŞ

Türkiye coğrafi konumundan dolayı 4 farklı iklimin görüldüğü ve buna bağlı olarak bitki çeşitliliğinin fazla olduğu önemli ülkeler arasında yer almaktadır. Dünya Sağlık Örgütüne (WHO) göre yaklaşık 20.000 civarında çeşitli amaçlarda kullanılan bitki vardır. Bu bitkilerin 4.000'i bitkisel ilaç yapımında kullanılmaktadır. Türkiye'de ise yaklaşık 500'ünün bitkisel ilaç yapımında kullanıldığı tahmin edilmektedir. Ancak dünyada ticareti yapılan bitki sayısı 346 olup sadece 112'sinin ihraç edildiği bilinmektedir. Ayrıca doğadan toplanıp marketler, aktarlar ve semt pazarlarında ticari olarak satılan 179 tür olduğu bilinmektedir (Balcı, 2011).

Ormandan elde edilen ürünler geniş bir yelpazeye sahip olup, sadece odun hammaddesinden yararlanılmamaktadır. Odun hammaddesinin yanı sıra odun dışı orman ürünleri de ekonomik, biyolojik ve kültürel anlamda Türkiye için önemli bir yere sahiptir. Hatay' da bulunan odun dışı orman ürünlerini tanımak ve GZFT Analizi ile sektörün gelişimini sağlamak amacıyla bu tez çalışması yapılmıştır.

Odun dışı orman ürünleri; orman ekosisteminde her çeşit bitki (ağaççık, çalı) ve parçalarının hasat edilmesidir. Elde edilen ürünler; geleneksel olmayan ürünler, ikincil ürünler ve özel orman ürünleri adlarıyla da bilinmektedir (Leakey, 1996; Altunel, 2012).

Orman Genel Müdürlüğü'nün ODOÜ ile ilgili 2013 yılında 297 sayılı tebliği (Envanter ve Planlaması İle Üretim ve Satış Esasları) yayınlanmıştır. Bu tebliğe göre ODOÜ: "Ormanlardan elde edilen odun dışındaki tüm bitkisel ve hayvansal ürünler ile mantarları ifade etmekte, endüstriyel odun üretimi esnasında açığa çıkan ağaç kabukları, kozalaklar, çalılar, yongalar, kökler ile mantarlar, orman humusu ve örtüsü de aynı grupta yer almaktadır" şeklinde tanımlanmıştır. 2013 yılında yapılan bu tanıma göre ODOÜ hayvansal ve bitkisel ürünler olarak anlaşılırken, OGM'nin 2016 yılında çıkarttığı 302 sayılı (Envanter ve Planlaması İle Üretim ve Satış Esasları) tebliğinde "ormanlardan ve ağaçlardan elde edilen odun dışındaki biyolojik ve mineral kökenli ürünler ile kabuk, yonga, çalı, kök, kütük, kozalak gibi odun üretimi sırasında açığa çıkan diğer ürünler ile mantarlar, orman humusu ve örtüsü" şeklinde tanımlanarak bitkisel kökenli üretim anlayışına dönülmüştür (Ok ve Tengiz, 2018).

ODOÜ ülkelerin bazı kesimlerinde ekonomik gelişmeye sebep olup, kırsal fakirliği azaltmıştır. Ayrıca gıda(içki, bal, meyve vb.) ve sağlık alanı(yağlar, ilaçlar vb.) başta olmak üzere dünya nüfusunun yaklaşık olarak %80'inin ihtiyaçları odun dışı orman ürünleri tarafından karşılanmıştır (Killmann vd. 2003).

1.2.Türkiye’deki Odun Dışı Orman Ürünleri

Türkiye’de odun dışı orman ürünlerinin kullanım alanları keşfedildikçe ürünlere olan talep miktarı da artış göstermeye başlamıştır. Ülkemizde üretilen orman ürünleri, tali ürünler ve asıl orman ürünleri olmak üzere 2’ye ayrılmıştır.

Tablo 1: Orman Ürünleri Kategorileri (T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2010)

Asıl Orman Ürünleri		Tali Orman Ürünleri	
Tomruk	Sanayi Odunu	Reçine	Mantarlar
Lif Yonga Odunu	Çubuk	Sığla yağı	Çam Fıstığı
Tel Direği	Maden Direği	Ada Çayı	Kozalak
Kâğıtlık Odun		Kekik	Çıra
Yakacak Odun		Defne	Her çeşit bitki soğanı
Sırık		Şimşir	Kök Odunu

Odun dışı orman ürünlerinin sığla yağı, şimşir, reçine gibi ürünler, Orman Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı yıllık programlara göre üretilmekte ve satılmaktadır. Geriye kalan kısım ise orman köylüleri tarafından tarife bedeli karşılığında yapılmaktadır. Ürünlerin üretim prosedürü yıllık üretim programlarına alınma durumlarına göre değişmektedir.

Yıllık üretim programına dâhil olan ürünlerin üretimi

Orman Genel Müdürlüğü, 6831 Orman Kanunu (37. ve 40. madde) kapsamında odun dışı orman ürünlerinin (sığla yağı, şimşir, reçine, çıralı kök odunu, çubuk ve çıra) piyasa arzı ve üretimini yıllık üretim programlarına göre yapmaktadır. Yıllık üretim programları Döner Sermaye Bütçesiyle yapılır. Orman Genel Müdürlüğü “Orman emvalinin istihsaline ait yönetmelik” ve tebliğ hükümlerine göre;

- Üretim
- Amenajman ve sivrikültür planları
- Bütçe hesapları yapmaktadır.

Yıllık üretim programlarına dâhil olmayan ürünlerin üretimi

Bu ürünler tarife bedeli ödemek ve izin alınmak şartıyla toplanılan odun dışı orman ürünleridir. Kooperatif veya halkın istekli olmadığı ya da işgücünün yetersiz olduğunun

tespiti durumunda ürün ve artıklarının istekliler tarafından toplanmasıdır (Öner ve Özden, 2008).

Odun dışı orman ürünlerinin üretilmesi ve pazarlanması Türkiye'nin ekonomisine katkı sağladığı gibi orman köylülerinin geçim kaynağı olmuştur. Orman köylülerine gelir elde ederek hem üretimde devamlılık sağlanmıştır hem de köyden kente göçme durumlarının önüne geçilmiştir.

İzin Belgeleri:

Talep sahipleri tarife bedelli satışlar için idareye dilekçe ya da istek formuyla başvuruda bulunmadır. Verilecek izin belgelerinde;

- Üretim süreleri
- Tahmini üretim miktarı
- Üretim mahalleri
- Üretim teknikleri bilgileri bulunmaktadır.

Türkiye'de bulunan odun dışı orman ürünlerinden Orman Genel Müdürlüğü sorumludur. Bu ürünler genellikle orman alanlarında yetişmekte olup bu alanların büyük bir kısmı (%99'u) devlet mülkiyeti altındadır. Odun dışı orman ürünlerinden sorumlu olan Orman Genel Müdürlüğünde yer alan daire başkanlığı ve bağlı olduğu birimler aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: Odun dışı orman ürünleri daire başkanlığı ve birimleri

Türkiye' de Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlı 28 tane Odun Dışı Ürün Hizmetler Müdürlüğü bulunmaktadır. Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Daire Başkanlığının;

- Haritalandırma
- Teşhis

- Envanteri
- Projelendirme
- Orman alanlarındaki su kaynaklarını korumak ve gelişimine katkı sağlamak
- Değer tespiti
- Üretim, planlama
- Depolama ve pazarlama
- Yaban hayatı, arıcılık ve otlatma faaliyetlerini takip etmek
- Uygun olan yerler için ekoturizm faaliyetlerine desteklemek,
- Ağaç parkı alanları, mesire yerleri ve kent ormanlarının; ayrılması, işletilmesi, korunması gibi görevleri bulunmaktadır (Ok ve Tengiz, 2018).

Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre 2010-2017 yılları arasında gerçekleşen odun dışı orman ürünlerin yetiştirilme miktarları Tablo:3' de verilmiştir (OGM, 2018).

Tablo 3:Orman Genel Müdürlüğü tarafından 2010-2016 yılları arasında üretilen odun dışı orman ürünleri ve miktarları (OGM, 2018)

Tanım	Ölçü Birimi	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Keçiboynuzu (harnup) tohumu	Kg	115	-	-	-	-	-	-	-
Kestane	Ton	56	41	27	158	315	336	1 908	6 461
Keçiboynuzu (harnup) meyvesi	Ton	322	23	24	522	539	614	1 492	669
Kekik, işlenmemiş	Ton	1 412	972	1 786	1 874	2 493	2 159	1 256	1 511
Defne yaprağı, işlenmemiş	Ton	15 418	12 329	12 351	15 178	15 581	21 634	21 788	27 678
Kuşdili bitkisi (biberiye)	Ton	-	50	133	121	172	278	174	264
Adaçayı	Ton	702	410	341	324	342	578	279	229
Ihlamur çiçeği ve yaprağı	Ton	194	3	56	29	50	48	65	208
Çalba	Ton	114	27	9	31	81	110	123	29
Laden	Ton	332	204	130	204	307	758	353	258
Ökse otu	Ton	18	-	1	10	-	-	-	1
Isırgan otu	Ton	51	5	1	1	9	-	1	-
Eğrelti otu	Ton	49	47	33	30	24	19	16	9
Lavanta	Ton	1	-	-	-	-	-	-	-
Karabaş otu	Ton	-	-	1	-	-	-	-	-
Katır tırnağı	Ton	3	-	-	-	-	-	-	-
Papatya	Ton	-	3	1	1	-	1	-	-
Oğul otu (melisa)	Ton	-	-	-	1	-	2	-	-
Kardelen soğanı	Kg	19 229	38 792	37 258	34 415	34 484	23 574	32 842	23 800
Yoğurt çiçeği soğanı	Kg	7 372	9 757	15 329	5 814	54 449	2 188	500	-
Yılanyastığı soğanı	Kg	-	67	1 955	3 098	3 416	2 899	-	-

Tablo 3: Orman Genel Müdürlüğü tarafından 2010-2016 yılları arasında üretilen odun dışı orman ürünleri ve miktarları devamı (OGM, 2018)

Tanım	Ölçü Birimi	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Yılanbıçağı soğanı	Kg	8 455	-	3 140	4 418	4 449	2 000	-	-
Sarı kar çiçeği soğanı	Kg	4 774	3 439	3 219	4 177	50 820	2 723	1 000	1 692
Göl soğanı	Kg	5 620	-	-	-	-	70 000	-	73 003
Ada soğanı	Kg	2 380	-	238	193	-	469	830	-
Devetabanı soğanı	Kg	1 970	1 794	1 849	390	1375	820	-	-
Sıklamen	Kg	66 872	64 961	28 678	26 463	27 599	31 037	10 077	8 489
Tavşanmemesi	Kg	75 740	40 160	67 200	34 398	122 735	132 708	164 407	29 819
Kestane fidanı	Adet	253 753	259 377	361 045	-	-	-	-	-
Keçiboynuzu (harnup) fidanı	Adet	781 517	909 409	1 056 389	-	-	-	-	-
Ceviz fidanı	Adet	1 113 950	930 069	2 844 744	-	-	-	-	-
Kuşburnu fidanı	Adet	188 958	337 045	555 517	-	-	-	-	-
Çubuk (ibrelî), işlenmemiş	Ster	957	475	371	-	-	-	-	-
Çubuk (yapraklı), işlenmemiş	Ster	3 721	1 061	2 170	-	-	-	-	-
Çıralı çam kök odunları	Ton	1 303	556	289	23 407	4 690	3 031	20 064	1 630
Çırasız çam kök odunları	Ton	-	-	4 665	20	2 270	1 402	1 559	17 791
Sığla Yağı	Kg	3 000	-	-	1 110	-	-	-	1 000
Reçine	Kg	-	12 511	156 000	25 938	3 040	3 000	21 000	42 552
Kitre	Kg	-	-	6 650	1 000	-	-	-	-
Doğal mantar	Kg	-	-	100 818	49 624	145 694	146 997	803 166	87 864
Çahlar	Kg	11 299 421	12 758 700	5 655 300	1 524 290	8 324 426	218 250	1 818 900	1 176 590
Mersin yaprağı	Kg	415 880	439 517	532 620	390 100	458 175	489 667	617 500	446 500
Gök nar dalı	Kg	-	-	-	50 200	-	-	-	-

Tablo 3: Orman Genel Müdürlüğü tarafından 2010-2016 yılları arasında üretilen odun dışı orman ürünleri ve miktarları devamı (OGM, 2018)

Tanım	Ölçü Birimi	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Şimşir (dal ve sürgün)	Kg	50 700	11 957	31 800	1 325	3 000	2 000	18 000	224 000
Orman gülü	Kg	85 750	76 000	27 000	55 200	51 000	64 500	36 000	67 750
Sarmaşık	Kg	186 280	11 750	6 200	3 700	7 500	20 950	23 950	-
Yosun	Kg	116 500	129 070	173 590	142 740	74 237	238 220	122 327	237 054
Liken	Kg	-	500	-	2 400	1 200	-	-	24 920
Erika (funda-kök)	Kg	-	39 200	39 010	10 000	29 520	43 500	1 000	3 230
Fıstıkçamı kozalağı	Kg	6 091 000	6 266 139	2 560 256	1 870 654	3 501 163	5 456 985	2 082 741	758 000

1.3.Hatay’da Bulunan Odun Dışı Orman Ürünleri Hakkında Genel Bilgiler

Hatay ili tali ürünler açısından zengin bir yerdir. İklim özelliklerinden ve verimli topraklarından dolayı birçok ürün yetiştirilebilmektedir. Özellikle defne, ıhlamur, adaçayı, kekik, keçiboynuzu, çakşırotu, andız, menengiç gibi tali ürünlerde yeteri alan mevcut olup üretim potansiyeli oldukça yüksektir.

1.3.1. Keçiboynuzu (*Ceratonia siliqua* L.)

Diğer İsimleri: Carob, *Ceratonia siliqua*, Harnup, Caroube

Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yetişen baklagiller familyasına ait bir ağaçtır. Kışın yapraklarını dökmez. Ağaç boyu 6-10 m arasındadır. Yaprak kenarları düz ve ovaldır. Açık yeşil renginde yapraklara sahip olup, ana damarların sağında ve solunda yan damarlar mevcuttur. Yaprakların üst kısmı parlak, alt kısmı ise kırmızımsı esmer renktedir ve kısa sapa sahiptir. Çiçek rengi yeşilimtıraktır. Meyve(Keçiboynuzu) boyu 10-20 cm ve yassıdır. Koyu renkte olan meyveler etlidir. İçeriğinde; ortalama olarak %35 oranında karbonhidrat, %40 oranında nişasta ve %1 oranında yağ bulunmaktadır. Ayrıca Keçiboynuzunda gallik asitte mevcuttur (URL:1 , 2018).

Şekil 1: Keçiboynuzu ağacı ve meyvesi (Abdullah YUSUFOĞLU, 2018)

1.3.2. İhlamur (*Tilia sp.*)

Linden, *Tilia*, *Tilia silvestris* olarak da bilinen ıhlamur ağacı kışın yapraklarını döker. Ülkemizde 3 çeşiti (*T. rubra* DC., *Tilia tomentosa* Moench, *T. plathyphyllos* Scop.) doğal olarak bulunmaktadır (Anşin ve Özkan, 1993; Pamay, 1992).

Yaprak kenarları dişli, sivri ve saplıdır. Yaprakları kalp biçimindedir. Yaprığın üst kısmı yeşil alt kısmı ise beyazımsı yeşil renkte olup tüylüdür. Çiçekleri sarkıktır ve sarımsı-yeşil renktedirler. Meyveleri küre biçiminde tek tohumludur. Familya olarak ıhlamurgillerdir. Bileşiminde; tanen, c vitamini, glusid, uçucu yağ, ossidaz, manganez, saponin bulunmaktadır. (URL:2, 2018).

Şekil 2:İhlamur ağacı ve çiçeği (Şerife ŞAHİN OKTAY)

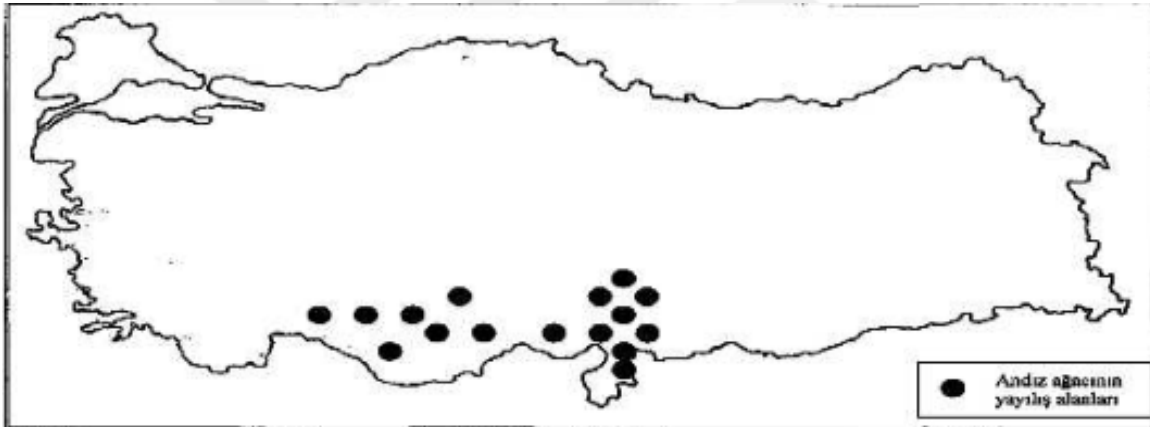
1.3.3. Andız (*Juniperus drupacea*)

Odun dışı orman ürünlerinde önemli yere sahip olan andız ağacının meyvesinden pekmez yapılmaktadır. Servigiller familyasına ait olup 10-15 m boy yapabilmektedir. 800-1700 m yükseklikteki alanlarda yayılım gösterir. 1-2 m kalınlığında gövdeleri olmaktadır. (Özdemir ve Bal, 2014) Yaprığın üstünde stoma çizgisi mevcuttur. Meyveleri yumurta şeklinde olup; etli ve iridir. Meyvesinde eterli yağlar mevcuttur(triterpenler, inulin, acı maddeler, sabit yağ)(URL:3, 2018).

Şekil 3:Andız ağacı ve meyveleri (Alper Ahmet ÇALIŞKAN, 2018)

Türkiye 'de 600-1750 metre yüksekliklerde dağılım göstermektedir. Akdeniz'de Toroslar boyunca Hatay, Mersin, Kahramanmaraş, Akseki, Pozantı, Antalya, Adana civarında bulunmaktadır (Özdemir ve Bal, 2014).

Şekil 4:Andız Ağacının yayılış alanları (Müderrişoğlu 1971; Özdemir ve Bal 2014)

1.3.4. Çakşır Otu

Ülkemizde Akdeniz'de yaygın olarak yetişmektedir. Yayılış alanı 12.850 Ha dır ve kök kısımları kullanılır. Kök kısımları toprağın 15 ile 20 cm derinliğindedir. Çiçeği sarı renkte olup, bitki boyu 2 metreye kadar ulaşabilmektedir. Mersin, Hatay, Adana ilçelerinde yetişir. Familya olarak maydanozgillerdendir. Çakşır otu içinde uçucu yağlar, tanen, alakoit ve reçine mevcuttur (Serin ve Ünaldı, 2014). Kurak iklimi seven çakşır otunun 17 türü bulunmaktadır. Yöresel isim olarak çakşır, şeytan otu, çavşır ve hiltik denilmektedir (URL:4, 2018).

Şekil 7:Adaçayı çiçeği ve yaprakları (Alper Ahmet ÇALIŞKAN)

1.3.6.Kekik (*Thymus sp*)

Diğer isimleri: Güveyotu, Thymus, Anzer çayı, Beyaz kekik, Catır - Girit kekiği, Akdeniz kekiği vb.

Genellikle çorak topraklarda bulunan ve güneşi seven bir bitkidir. 15-40 cm arasında boylanır. Yaprakları koyu yeşil renkte olup kısa saplı veya sapsızdır. Çiçekleri çan biçiminde pembemsi kırmızı, pembemsi beyaz, pembe veya eflatun renktedir. Kökleri saçak biçimindedir. Kekik Haziran-Ekim ayları arasından toplanarak havadar alanlarda kurutulmaya bırakılır. Bileşiminde; %1 uçucu yağ (simol, timol, borneol, karvakrol, linalol), flavonit, tripenoit, acı esanslar ve tanen bulunur (URL:7, 2018).

Şekil 8: Orman Bölge Müdürlükleri kekik dağılımı (URL:6, 2018)

Şekil 9: Kekik çalısı (Abdullah YUSUFOĞLU, 2018)

1.3.7.Menengiç (*Pistacia terebinthus* L.)

Anacardiaceae familyasının bir türü olan menengiç, genellikle Akdeniz kıyılarında görülmektedir. Halk tarafından genellikle çitlenbik, bittim, sakız ağacı veya çitlik isimleriyle bilinmektedir. Meyveleri, genç sürgünleri ve kökleri yaygın olarak kullanılan kısımlarıdır. Meyveleri küre şeklindedir ve kırmızımsı erguvan-siyah renktedir. Ağustos-Eylül aylarında olgunlaşan meyveler, mavimsi yeşil rengini alır. 4-6 mm boyutlarındadır. Menengiç, çalı ve ağaç formunda olup, kışın yaprağını döker. Yapraklarında yoğun reçine kokusu bulunmaktadır (URL:8, 2018).

Şekil 10: Menengiç yaprağı ve meyvesi (Abdullah YUSUFOĞLU, 2018)

1.3.8.Fıstık Çamı (*Pinus pinea* L.)

Fıstık çamının esas ürünü tohumlarıdır. Türkiye de ormanlık alanların 30-35 bin ha, % 0.02'lik kısmı fıstık çamından oluşmaktadır. Fıstık çamı tohumlarının, reçinesi, kabukları kozalağı ve odunu değerlendirilir. Kurak ortamda yetişmesi uygundur.

Fıstık çamı tohumlarının uçma özelliği olmadığından ve rüzgâr kuvvetliye tohumların taşınmamasından dolayı ağaçların dibine tohumlama yapılarak gençleşmesi sağlanır. Böylelikle fıstık çamı gençleşerek yenilenmiş olur (URL:9, 2018).

Fıstık çamı 7-9 yıllarından sonra meyve vermeye başlar. Meyvelere kozalak denir ve 3 yıl süreyle gelişimi tamamlanır. Olgun kozalak kestane parlak kırmızimsı renktedir. Kozalak boyutları yaklaşık 1,5-2 cm'dir. Kozalak içerisindeki tohumlara fıstık denir. Bir hektardan 300-350 kg kozalak, 200 kg tohum, 100 kg kabuklu çam fıstığı, 25 kg fıstık oluşur (Serin ve Ünalı, 2014; Arpacı, 2005; Kırdar, 1998).

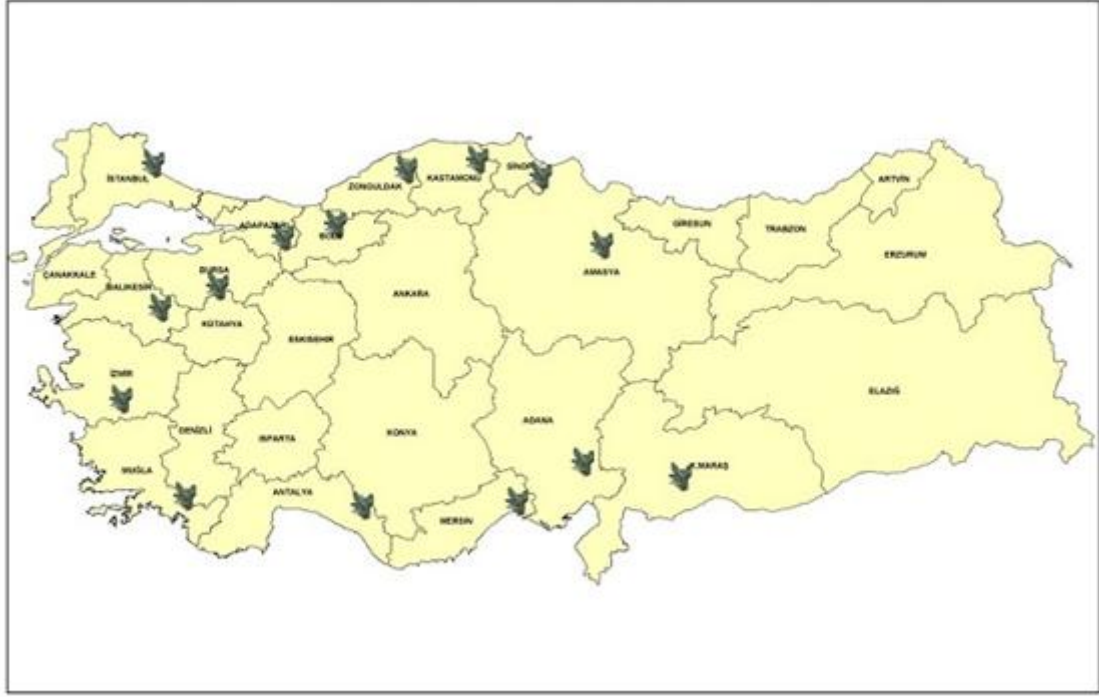

Şekil 11: Fıstık çamı (Ali Sami Kara, 2018)

1.3.9. Defne (*Laurus nobilis* L.):

Akdeniz havzasının en önemli bitkilerinden biridir. Kültürel olarak ve odun dışı orman ürünü olarak Hatay'da önemli değere sahiptir. Doğal defne ormanlarının en fazla olduğu yer Türkiye'dir. Hatay ve Kahramanmaraş' da bulunan defne yaklaşık olarak deniz seviyesinden 1,300 m yüksekliklere kadar yayılış göstermektedir. Hatay'da defnenin bulunduğu alan 10.890 ha olarak tespit edilmiştir. Hatay'da bulunan defne sahaları Samandağ, Belen, Dört Yol, Antakya, Erzin, Yayladağı ve İskenderun'da yer almaktadır. (Yılmaz ve ark. , 2014)

Genelde 3-10 m olup; 20 m boy yapan defne ağaçlarına da rastlanmıştır (Browicz, 1984). Defne herdem yeşildir ve Lauraceae familyasına aittir. Akdeniz ikliminin görüldüğü sahalarda maki vejetasyonu ile beraber görülür (URL:10, 2018).

Şekil 12: Orman Bölge Müdürlükleri defne dağılımı (URL:6, 2018)

Defnenin; oval ve sert, üst yüzü parlak, 8-10 cm uzunluğunda, kenarları dalga görünüşüne benzeyen, koyu yeşil renk tonunda yaprakları bulunmaktadır. Yapraklar eterik asit içerir. Yeşilimsi ya da sarımsı renkteki çiçekleri baharda açarak zamanla renkleri mor, tek tohumlu meyvelere dönüşür. Bitkinin yuvarlak kesitli kahverengi-mor olan gövdesi, bir süre sonra rengi gri odunsu bir gövdeye dönüşür. Defneler gövde çelikleri ile çoğalırlar (URL:10, 2018).

Şekil 13: Defne ağacı ve çiçeği (Alper Ahmet ÇALIŞKAN, 2018)

1.3.10. Meşe (Lat. Quercus):

Türkiye'nin hemen hemen tamamında yetiştiği bilinen ağaç türüdür. Meşe sağlamlığı ve dayanıklılığı ile bilinmektedir. Yaklaşık 500 yıl yaşayabilen uzun ömürlü ağaçlardır. Meşe ağaçlarının ana vatanları ülkemizi de aralarına alan Lübnan, Yunanistan, Suriye, Afganistan, Irak, Pakistan ve İran'dır. Kökleri hem derinliklere gider, hem de yanlara açılır. Üst kısımları geniş bir ağaç türüdür. Geneli uzun boylu ağaçlardandır ve boyu 50 m ye kadar uzayan türleri görülebilir. Türkiye de genellikle görülen Yeşil Meşe, Tüylü Meşe, Ak Meşe, Kara Meşe, Kermes Meşesi ve Mantar Meşesidir (URL:11, 2018).

Meşeler yapraklarını kış aylarında dökerler. Dış odunları kirli beyaz, sarımsı ve koyu sarı renklindedir (URL:12, 2018).

Şekil 14: Meşe tomruğu ve kabuğu (Alper Ahmet ÇALIŞKAN, 2018)

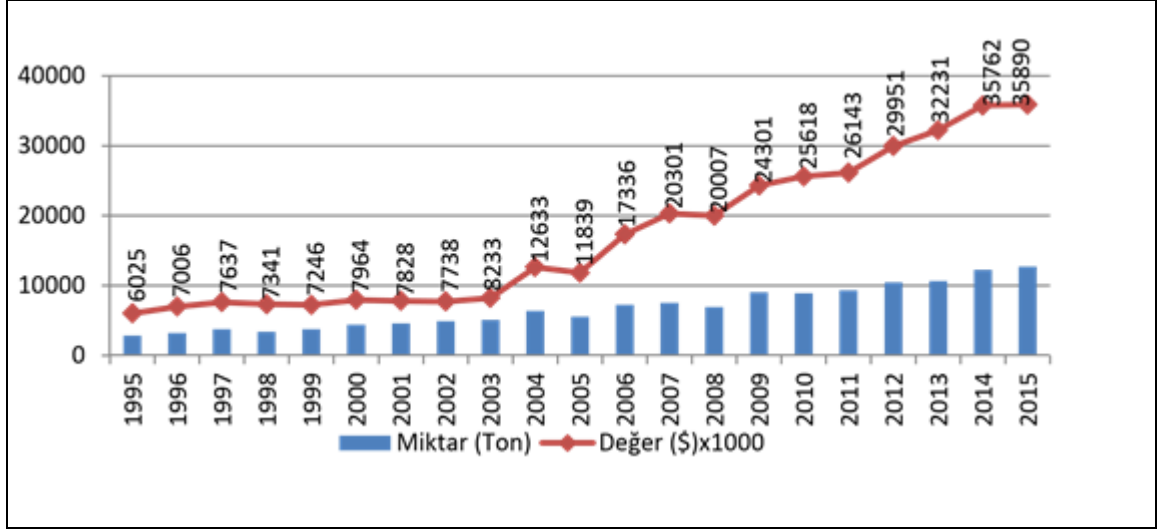
1.4. Türkiye'de bulunan bazı odun dışı orman ürünlerinin ihracatı

Türkiye'de bulunan bazı odun dışı orman ürünlerinin 1995 ile 2015 yılları arasındaki ihracat miktarları verilmiştir.

Defne ihracatı

Defne, Akdeniz iklim bölgesinde her dem yeşil kalan maki bitki örtüsünün bir türüdür. Portekiz, İtalya, Yunanistan, İspanya, Yugoslavya, Afrika ve Türkiye'nin güney sahil bölgelerinde bulunmaktadır. Hatay'dan başlayarak Karadeniz'in bütün kıyılarında küme ya da gruplar halinde bulunmaktadır (Acar, 1987).

Türkiye defne üretim ve tedarikçilikte ilk sırada yer almaktadır. Üretilen defne yaprağının tamamına yakın bir miktarı dış pazarda değerlendirilmektedir. İç pazarda ise durum sadece tüketimle sınırlıdır. Dünya defne yaprağı ihtiyacının yaklaşık olarak % 95 gibi büyük kısmı ülkemiz tarafından karşılanmaktadır ve her yıl talep oranı artmaktadır (Kurt ve ark. , 2016)

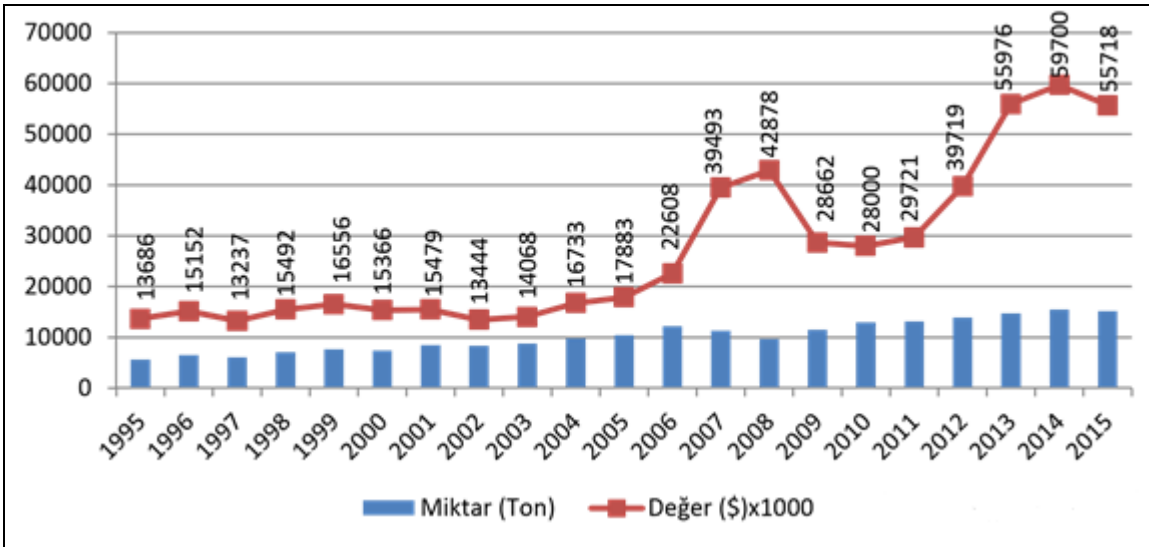

Şekil 15: Defne ihracat miktarı ve parasal değeri (Rıfat Kurt ve ark., 2016)

1995 yılında 2870 ton defne ihracatından 6.025.000 dolar gelir sağlanırken, 2014 yılına gelindiğinde bu durum 12255 tonla 35.762.000 dolara çıkmıştır. 2015 yılında defne yaprağı ihraç edilen ülkeler; Vietnam (7265 ton), ABD (492,4 ton), Polonya (523,5 ton), Brezilya (529,4 ton), Singapur (418,4 ton), Japonya (250 ton), Güney Afrika (195 ton), Almanya (211 ton), Mali (190 ton) ve Filipinler (199,8 ton) dir (Kurt ve ark., 2016; TÜİK, 2016).

Kekik ihracatı

Dış ticaret hacmi yaklaşık olarak 10 bin ton olan kekiğin üretimi ve tüketimi sınırlıdır. Dünyada en fazla kekik ihracatı yapan ülke Türkiye'dir. Türkiye 6-7 bin ton, Meksika 1500-2000 ton, Yunanistan 300-400 ton, İsrail 200-300 ton, Arnavutluk 200-300 ton ve Fas 50-150 ton ihraç etmektedir (Sarı ve Oğuz, 2000).

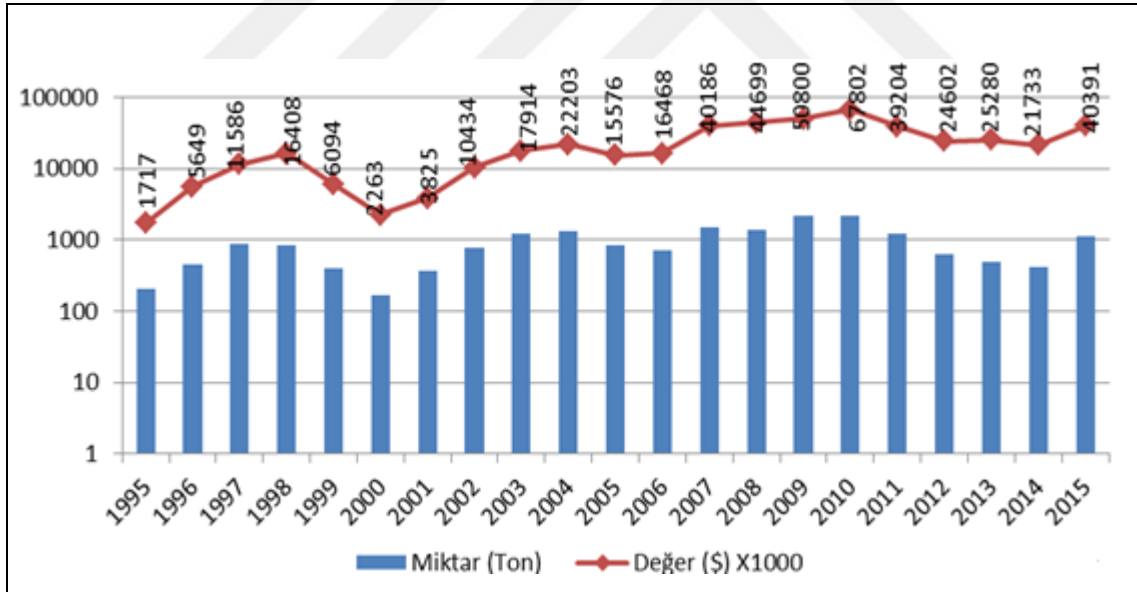
Şekil 16: Kekik ihracatı ve parasal değeri (Rıfat Kurt ve ark., 2016)

1995 yılında 5601 ton ihracat ile 13.686.000 dolar kekik geliri sağlanırken, 2014 yılına gelindiğinde bu durum 15490,9 ton satış ile 59.700.000 dolara çıkmıştır.2015 yılı Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; ABD 3640 ton, Almanya 1796 ton, Hindistan 412 ton, Polonya 449 ton, Avustralya 311 ton, Suriye 260 ton, Hollanda 251 ton ve Kanada 239 ton kekik ihtiyacını Türkiye’den ithal etmiştir (Rıfat Kurt ve ark. , 2016; TÜİK, 2016).

Çam Fıstığı İhracatı

Fıstık çamı, Dünya ’da Akdeniz ikliminin etkili olduğu bölgelerde görülmektedir. Türkiye, Portekiz, Makedonya, İspanya, Doğu İtalya ve Girit Adası’nda yayılış gösterir (Orçun 1972; Eltez vd. , 2013).

Çam fıstığı kozalakların içinde bulunur ve gıda sanayisinde kullanılır. Çam fıstığı üretiminde ilk sırada Çin Halk Cumhuriyeti (10000 ton) yer alır. Türkiye 1200 ton çam fıstığı üretimiyle 4.sırada bulunmaktadır (Bilgin ve Ay, 1997).

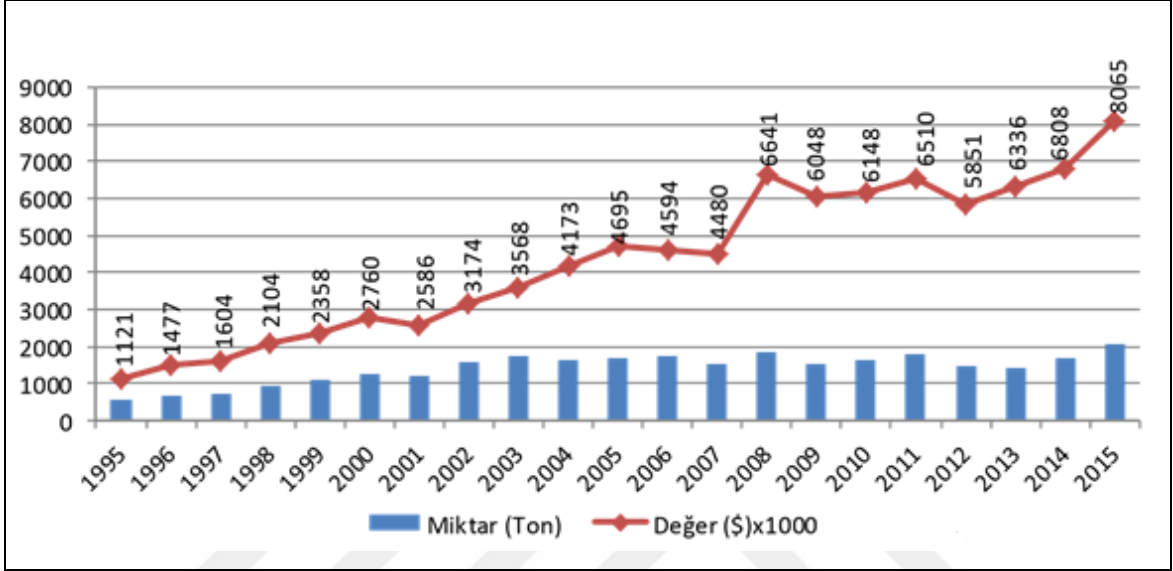

Şekil 17: Çam fıstığı ihracat miktarı ve parasal değeri (Rıfat Kurt ve ark. , 2016)

1995 yılında Türkiye 203 ton çam fıstığı ihracatından 1.717.000 dolar gelir sağlanırken, 2015 yılına gelindiğinde bu durum 1.104,243 tonla 40.391.000 dolara çıkmıştır. 2015 yılında Türkiye’ nin en fazla çam fıstığı ihraç ettiği ülkeler; 75,2 tonla İspanya ve 284,6 tonla Almanya, 584,9 tonla İtalya’dır (TÜİK, 2016).

Adaçayı ihracatı

Adaçayı çok yıllık bir bitki türüdür ve zengin floraya sahiptir. Ülkemizde tıbbi ve aromatik bitkiler içerisinde en fazla ihracatı yapılan ve %3'lük bir payla 9. sırada bulunan odun dışı orman ürünüdür. Doğadan toplanarak ihraç edilir veya yurt içinde tüketilir (Bayram ve Sönmez, 2006).

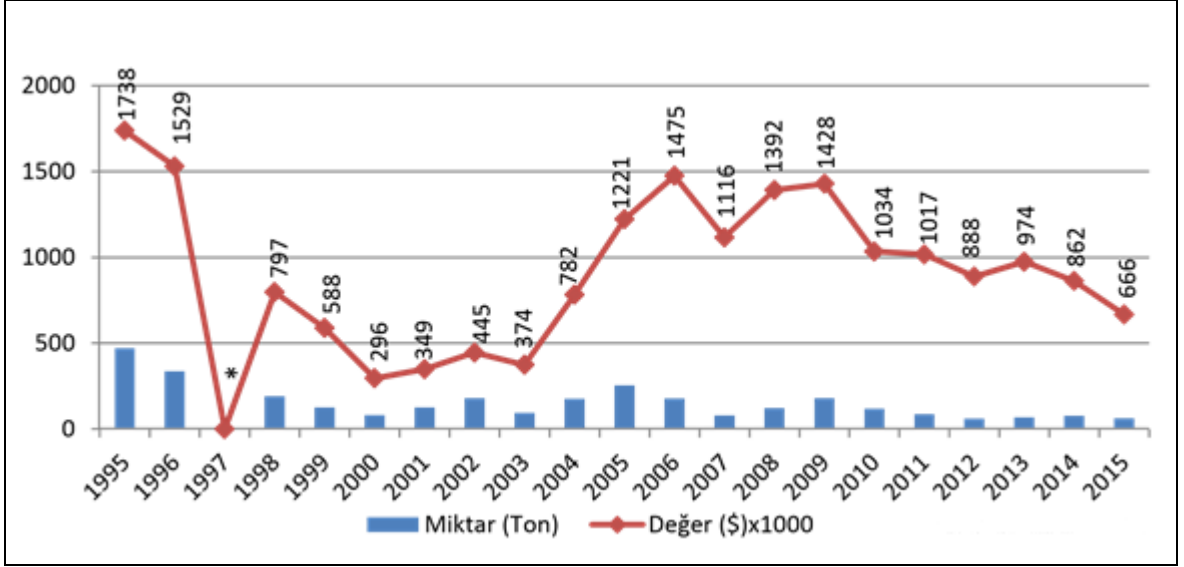

Şekil 18: Adaçayı ihracat miktarı ve parasal değeri (Rıfat Kurt ve ark. , 2016)

1995 yılında Türkiye 547 ton adaçayı ihracatından 1.121.000 dolar gelir sağlanırken, 2015 yılına gelindiğinde bu durum 2070 tonla 8.065.000 dolara çıkmıştır. 2015 yılı TÜİK verilerine göre 51,7 ton İtalya'ya, 72,5 ton Almanya'ya, 86,4 ton Polonya'ya, 96,8 ton Japonya'ya, 98,8 ton İspanya'ya ve 115,9 ton ABD'ye adaçayı ihracatı yapılmıştır (TÜİK, 2016).

Ihlamur İhracatı

Ihlamurun Türkiye' de 3 türü bulunmaktadır. Türkiye'de yayılış alanı Doğu Karadeniz, Ege, Marmara sahil şeridi ve Antalya çevresidir. Ihlamur ihracatı diğer ürünlere nazaran düşüktür (Kaplan, 2010).

Şekil 19: İhlamur ihracat miktarı ve parasal değeri (Rıfat Kurt ve ark. , 2016)

1995 yılında Türkiye 469 ton ihlamur ihracatından 1.738.000 dolar gelir sağlarken, 2014 yılına gelindiğinde bu durum kademeli bir azalma ile 78 tona gerileyerek 862.000 dolara düşmüştür.

TÜİK verilerine göre, Türkiye 2015 yılında 6,58 ton Dominik Cumhuriyeti'ne, 7,05 ton Mısır'a ve 36,4 ton Almanya'ya ihlamur ihraç etmiştir (TÜİK, 2016; Rıfat Kurt ve ark. , 2016).

1.5. Uluslararası Anlaşmalar

Dünya'da yaşayan bitki ve hayvanları korumak amacıyla uluslararası anlaşmalar yapılmış ve gerekli önlemler alınmaya çalışılmıştır. Türkiye bu konuyla yakinen ilgilenmiş olup, bazı uluslararası anlaşmalara taraf olmuştur. Aşağıda Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmalar hakkında bilgi verilmiştir.

1.5.1. CITES

1973 yılında "Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme" (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) yürürlüğe girmiştir. Türkiye sözleşmeyi 20.06.1996 tarihinde imzalamıştır. Sözleşme gereği ülkeler;

- Nesli tehlikede olabilecek türlerin ticaret durumlarını izlemek ve gerekli yasal işlemler düzenlemek
- Tehlike altında bulunan türlerin ticaretini kontrol etmek ve önlemekle yükümlüdür.

Türkiye’de tıbbi sülük, papağanlar, bazı sürüngenler, bazı av hayvanlarının trofe ve derileri, doğal çiçek soğanları ticarete konu olan örnekler olarak CİTES kapsamında örnek gösterilebilir (Özkan, 2014).

1.5.2. Bern Sözleşmesi

1979 yılında imzalanan “Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Yaşam Ortamlarını Koruma Sözleşmesi” (The Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats) 1982’de yürürlüğe girmiştir. 20.02.1984 tarihinde Türkiye bu sözleşmeye taraf olmuştur. Sözleşmeye taraf olan ülkeler arasında işbirliği amaçlanmıştır. Doğal bitki ve hayvan türlerinin korunması için yasal, idari önlemlerin alınmasında ülkeler hükümlü tutulmuştur (Özkan, 2014).

1.5.3. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (Rio Konferansı)

1992 yılında imzaya açılan “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi” (The Convention on Biological Diversity) doğal kaynaklardan sürdürülebilir bir şekilde kullanımı, doğayı koruma ve ortak faydalanmayı sağlamak amacıyla yapılmıştır. 27.12.1996 yılında Türkiye bu sözleşmeye taraf olmuştur (Özkan, 2014).

1.5.4. Avrupa Topluluğu Habitat Yönergesi

Doğal bitki ve hayvan türlerinin korunması amacıyla 21.05.1992 tarihinde 92/43 EEC nolu yönerge (EC Habitat Yönergesi) yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Özkan, 2014).

1.6.GZFT Analizi

Hatay ili ODOÜ ilgili çalışmada GZFT analizi yapılmıştır. GZFT analizi kurumun çevresiyle olan ilişkileri hakkında detaylı veri toplamamıza, analiz yapmamıza ve kurumun geleceği hakkında doğru kararlar vermemize destek olur (URL:13, 2018).

Stratejik Yönetim

İşletmeler ve organizasyonlar yaşamlarını sürdürmeleri için rekabet üstünlüklerini kazanmalıdırlar. Ortalamanın üzerinde kar etme amacıyla kaynakların en etkili şekilde kullanılması gerekmektedir. Hedeflere ulaşabilmek için kararların formüle edilmesi, değerlendirilmesi ve uygulanması bilimine stratejik yönetim denir.

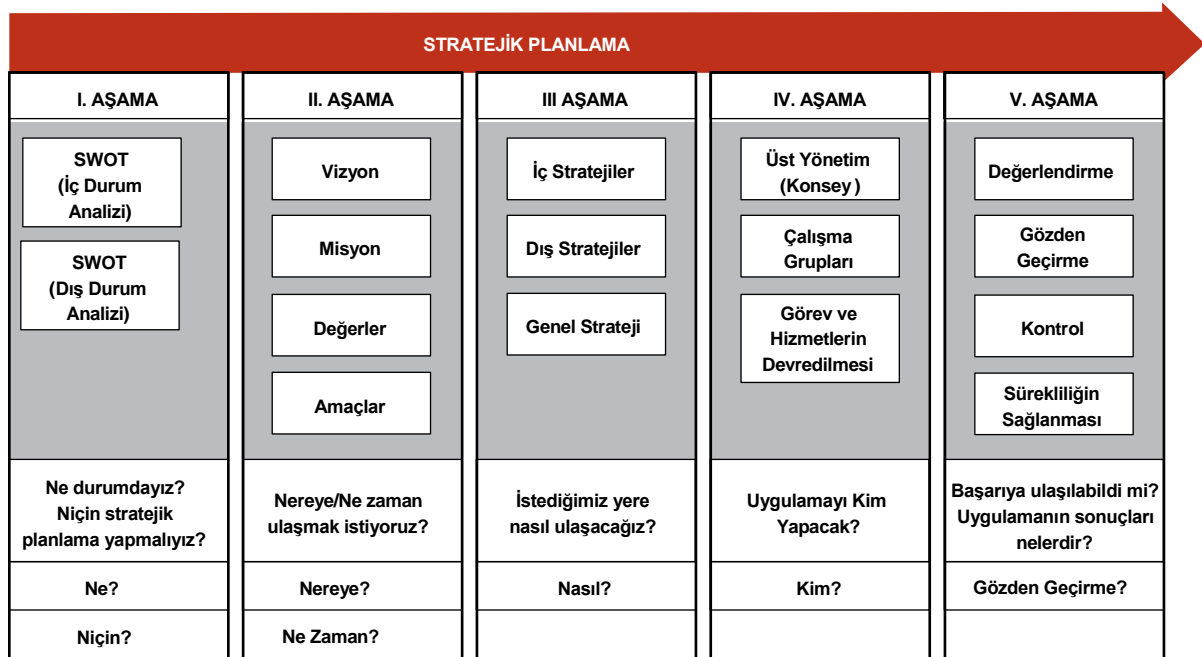
Stratejik Yönetimin Yararları:

- ✓ Hızlı değişen çevre koşullarına karşı esnek davranma yeteneği kazandırarak değişimin zamanında yapılmasını sağlar.
- ✓ Uzun vadeli düşünme ufku kazandırır.
- ✓ Stratejik açıdan önemli olan konu ve faktörlerin belirlenmesini sağlar ve bu konulara odaklanma imkânı verir.
- ✓ Alt bölümler ile birlikte ortak hareket noktasını oluşturur.
- ✓ Tehditleri ve fırsatları izleme, değerlendirme olanağı sağlar (URL:14, 2018).

Stratejik yönetim Süreci

Esasen 3 aşamadan oluşan stratejik yönetim sürecinde yapılması gereken işlemler;

- ✓ Stratejilerin Geliştirilmesi ve Stratejik Planlama Aşaması: Üst yönetim tarafından SWOT analizi yapılarak vizyon ve misyon hazırlanır. Ortak amaç ve değerler ortaya konulur. Bu aşamada en önemli konu stratejik kararlar ve strateji seçimidir.
- ✓ Stratejilerin Uygulanması: Bu aşamada stratejilerin uygulama kısmına geçilir. Üst yönetimin sorumluluğundadır ve orta kademe yöneticileriyle işbirliği içinde strateji ve aksiyon planları uygulanır.
- ✓ Uygulanan Stratejilerin Gözden Geçirilmesi ve Denetimi: Yapılan uygulamalar gözden geçirilerek, gerektiği takdirde değişiklikler yapılır (Aktan, 2008).

Şekil 20: Stratejik yönetim süreç akım şeması (Aktan, 1999)

Vizyon: Geleceğe yönelik amaç ve hedefler.

Misyon: Organizasyonun var oluş sebebini açıklar ve “biz niçin varız?” sorusunun yanıtıdır.

Strateji: Amaca ulaşmak için uygulanan yöntemlerin tümüdür.

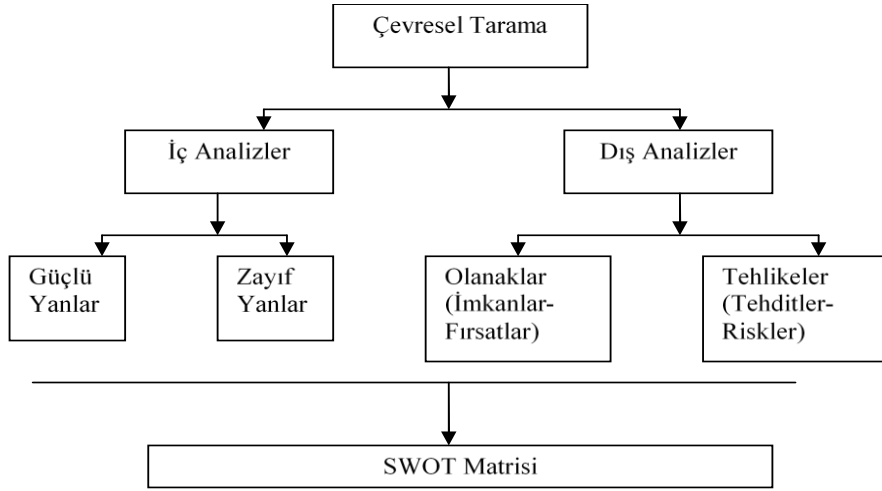
Aksiyon: Stratejiler çerçevesinde izleneceğimiz yolları ifade eder (Aktan, 2008).

Yukarıdaki Şekil:20’de görüldüğü gibi stratejik planlamanın ilk aşaması olan GZFT Analizi, iç durum ve dış durum analizi olarak yapılmaktadır.

I. Dışsal Analiz	
<p>1. Müşteri Analizi</p> <ul style="list-style-type: none">• Müşteri gruplarının analizi• Müşteri istek ve ihtiyaçlarının analizi <p>2. Rekabet Analizi</p> <ul style="list-style-type: none">• Rakip organizasyonların, performans, imaj, kültür, yapı analizi• Rakip organizasyonların güçlü ve zayıf yönlerinin analizi• Rakip firmaların kalite ve maliyet yapısının analizi	<p>3. Piyasa Analizi</p> <ul style="list-style-type: none">• Piyasa büyüklüğünün analizi• Piyasadaki karlılık ve maliyet analizi• Piyasada beklenen büyüme analizi• Piyasada kritik başarı faktörlerinin analizi <p>4. Çevre Analizi</p> <ul style="list-style-type: none">• Demografi analizi• Teknolojik durum analizi• Devlet ile olan ilişkilerin analizi
II. İçsel Analiz	
<p>1. Performans Analizi</p> <ul style="list-style-type: none">• Organizasyonda satış ve karlılık analizi• Hisse senetlerinin değerlendirilmesi analizi• Müşterilerin tatmin olup olmadıklarının analiz edilmesi• Ürün kalitesi analizi• Çalışanların performanslarının değerlendirilmesine yönelik analiz• Ürün portföy analizi	<p>2. Stratejik Alternatiflerin Belirlenmesi</p> <ul style="list-style-type: none">• Geçmişteki stratejinin ve şimdiki stratejinin durum değerlendirilmesi• Organizasyonun güçlü ve zayıf yönlerinin değerlendirilmesi

Şekil 21: Stratejik Planlama Süreç Akım Şeması (Aktan, 1999)

Albert S Humphrey tarafından 1960 yılında geliştirilen GZFT(SWOT) analizi eskiye göre daha kullanışlı hale gelmiştir. GZFT analizi ile güçlü yönler, zayıf yönler, tehditler ve fırsatlar araştırılır. Güçlü ve zayıf yönler iç çevre faktörüne, fırsat ve tehditler ise dış çevre faktörüne bağlıdır (URL:15, 2018).

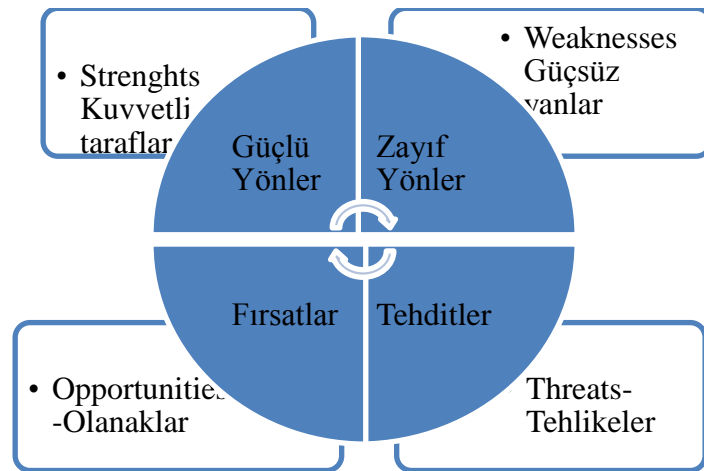
Şekil 22: GZFT Analizi Matrisi (Demir ve Yılmaz, 2010)

GZFT Analizi:

Genel durum ve yapılması gerekenleri görselleştirmek, değerlendirmek için yaygın bir şekilde kullanılan GZFT analiz tekniği ile;

- ✓ Mevcut durum hakkında bilgiler elde edilir,
- ✓ Değerlendirme sürecine aktif katılım sağlar,
- ✓ İşletmenin aktif hatta pro-aktif olmasını sağlar.

GZFT, SWOT İngilizce kelimelerin baş harflerinden oluşmuş olup, aşağıdaki tabloda verilen soruların sistematik bir şekilde cevap bulmasını sağlar (URL:15, 2018).

Şekil 23: GZFT Analizi

2.ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

DOA Dergisinin Kekik, Defne ve Çam fıstığının Üretimi ve Pazarlanması yazısında, odun dışı orman ürünlerinin üretim miktarı ve dış ticaret durumu hakkında bilgi verilerek 1993 ile 2003 yılları arası ithalat ve ihracat birim fiyatları oluşturulmuştur. Yazıda bu ürünlerin doğal olarak yetiştiği ve kırsal kesime gelir sağlamasından dolayı seçildiği belirtilmiştir. Ayrıca gelir dağılımında ihracatçıların %67, orman köylülerinin %30 ve Orman Genel Müdürlüğü'nün %3 oranında pay almakta olduğunu bildirerek paylaşım dağılımlarının uygun olmadığı konusuna dikkat çekilmiştir. Çözüm önerileri olarak,

- Kırsal alanda yaşayan insanların desteklenmesi ve ürünlerin üretiminin artırılması
- Orman teşkilatının ODOÜ ile ilgili sürdürülebilir bir politikanın oluşturulması ve uygun bir sisteme kavuşturulması
- Kırsal alanın ODOÜ' ni kendi ihtiyaçları için saklamalarından dolayı üretim miktarı tam olarak hesaplanamamaktadır. Ayrıca bu ürünlerden tarife bedeli alınmamaktadır. Ürünlerin kayıt altına alınması için yerel araçların ve köy temsilcilerinin takip edilmesi
- Fiyatlandırma politikasının OGM tarafından uygunluğunun ve sürdürülebildiğinin sorgulanması gerektiğini
- ODOÜ' nin pazarlanmasının hammadde veya yarı mamul olarak yapılmasından dolayı geliri düşürmektedir. Bu bağlamda, işlenmiş ürün ihraç edilmesine yönelik çalışmaların desteklenmesi gibi bilgiler sunulmuştur (Şafak ve Okan, 2004).

T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Fakültesi Dergisinde, "Sütçüler(Isparta) Yöresinin Odun Dışı Orman Ürünleri" yüksek lisans tezinde bölgede yetişen ürünler hakkında bilgiler vermiştir. Çalışmada 74 odun dışı orman ürünü değerlendirilmiştir. Bu ürünlerin kullanım alanları ve ekonomiye katkıları konularında bilgiler elde edilmiştir. ODOÜ' nin hammadde olarak Almanya, Hollanda gibi gelişmiş ülkelere satılıp ve bu ülkelerin mamulleri işlenmiş olarak daha fazla gelir sağladığı belirtilmiştir. Son olarak, ormancılık çalışmalarının ODOÜ ağırlık veren planlara dönüştürülmesi, envanteri çalışmalarının uzman kişiler tarafından yapılması, kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması, yöre insanının ürünler hakkında eğitilmesi, kaliteli ürün üretimi için bu ürünlerin kültüre alınması gibi gereklilikler belirtilmiştir (Büyükgediz ve ark, 2008).

Tabiat ve İnsan Dergisi'nde, Ilgaz'da bazı odun dışı orman ürünlerinin sürdürülebilir kullanımları ve yöre ekonomisine katkıları değerlendirilmiştir. Ilgaz'da bulunan 18 ODOÜ(alıç, ardiç, adaçayı, geven, nane vb.) araştırılıp, 2004 yılının tahmini yıllık değeri 72.190 ile 103.840 YTL bulunmuştur. Son olarak Ilgaz yöresinin bu ürünler açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu ve elde edilen ürünlerin asli orman ürünleri gibi kalkınma planları ve amenajman planları dahilinde hedefler oluşturulmasının gerekli olduğu belirtilmiştir. Bu hedefler doğrultusunda optimum verim elde edilmeli ve süreklilik sağlanması vurgulanmıştır (Birben ve ark., 2008).

III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi'nde, Gümüşhane bulunan odun dışı orman ürünleri işletmeciliği, mevcut durumu ve sorunlar hakkında bilgi verilerek öneriler sunulmuştur. Orman köylüler tarafından toplanan ürünler(kuşburnu, adaçayı, kekik, kızılıçık, nane vb.) ilde faaliyet gösteren Gümüşsu Gıda San.A.Ş. ve Nadir Özer Meyve ve Bitki Ürünleri İmalat İthalat İhracat San. Ve Tic. Ltd. Şti' ye ya da kent pazarlarında satılarak gelir sağlandığı belirtilmiştir. Sorunlar kısmında, ürünler için verilen ücretlerin yetersiz olduğu, üretilen ürünlerin işletmelerin istediği standart ve miktarda olmaması, orman işletmelerde çalışan kişilerin konu hakkında uzman olmamasından kaynaklı işletme ve özel sektör yöneticiler arasında problemlerin oluşması, envanter çalışmalarının tamamlanmamış olmasından kaynaklı planlamanın yapılamaması, bölgede bazı türler koruma alanına alınmış olmasına rağmen gerekli korumanın sağlanamaması gibi konular yer almıştır. Son olarak öneriler kısmında ODOÜ ile ilgili;

- Üniversitelerin ve sivil toplum kuruluşların yazılı ve görsel eğitim vermesi
- Ürünlerin toplanması ve pazarlanması gibi konularla ilgilenecek sivil örgütlerin oluşturulması,
- Envanteri çalışmalarının tamamlanması ve ürünleri korumaya yönelik hasat planlarının yapılması
- Orman Kanununun(37. maddesinin) gözden geçirilerek gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla ilgili konulara yer verilmiştir (Komut ve Öztürk, 2010).

2011 yılında Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri tarafından hazırlanan Odun Dışı Orman Ürünleri Sektör Raporu'nda odun dışı orman ürünlerinin 2006-2010 yılları arasındaki ihracat miktarları verilmiştir. ODOÜ ihracatında Türkiye'nin 21.sırada, ithalatında 32.sırada olduğuyla ilgili yıllar bazında ihracat değerlerine ilişkin veriler paylaşılmıştır. Ayrıca SWOT

analizi ile sektördeki tehditler, fırsatlar, güçlü yönler, zayıf yönler belirlenmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur. Güçlü yönler olarak; Türkiye'nin bitki çeşitliliği konusunda zengin kaynaklara sahip olması ve devlet politikasının desteği gösterilmiştir. Sektörün zayıf yönleri olarak ise fiyatlandırma politikası, ürünlerin kaydı, arz açığı ve Ar-Ge çalışmalarının yetersizliğinden bahsedilmiştir (Sakarya ve Canlı, 2011).

III. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu bildiriler kitabında Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğünde yayılış gösteren ürünler hakkında bilgi verilmiştir. Tez çalışmamda bulunan tali ürünler (defne, menengiç, ardıç, kekik, adaçayı, çakşır otu) hakkındaki bilgilerin çoğuna bu kaynaktan ulaşım sağlanmıştır. Defnenin sosyo-ekonomik önemine değinilerek, Hatay doğal gen sahası olduğundan korunmasına ilişkin koruma yöntemlerinden (klon bankaları ve fidanlık koleksiyonları vb.) bahsedilmiştir. Tali ürünlerin yayılma sahaları, kullanım alanları ve sağlık üzerine etkilerinden bahsedilerek öneriler sunulmuştur.

Bartın Orman Fakültesi Dergisi'nde, Türkiye'de bulunan odun dışı orman ürünlerinin ihracat analizi yapılmıştır. Tez çalışmamda bu ürünlerden bazılarına (defne, kekik, çam fıstığı, adaçayı, ıhlamur) ait ihracat miktarı ve parasal değerleri bilgilerine yer verilmiştir (Kurt ve ark, 2016).

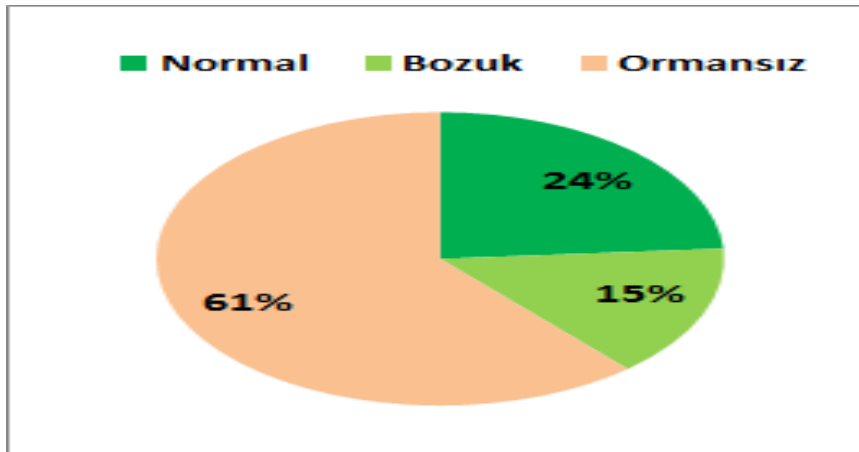
3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 MATERYAL

Bu çalışmada materyal olarak Hatay ili seçilmiştir. Hatay doğal güzelliği ve tali ürünler çeşitliliği açısından önemli illerden biridir. Hatay İli Türkiye'nin güneyinde yer almış olup; Suriye, Osmaniye, Adana ve G.Antep ile sınır komşusudur. 15 ilçeden oluşan (Yayladağı, İskenderun, Antakya, Belen, Hassa, Altınözü, Reyhanlı, Kumlu, Arsuz, Dört Yol, Payas, Altınözü, Defne, Erzin, Samandağ) Hatay kültür olarak da kozmopolittik bir ildir. Yüzölçümü 5.524 km²'dir(göller hariç). Toprakların %33,5'ini ovalar, %20,4'ünü platolar ve %46,1'ini dağlar oluşturmaktadır (URL:16, 2018).

Tablo 4: Hatay' da orman varlığı

İl	Hatay
Normal Orman (Ha)	145.699,0
Bozuk Orman (Ha)	62.368,0
Ormansız Alan (Ha)	338.887,0
Toplam Ormanlık Alan (Ha)	208.067,0
Genel Alan (Ha)	546.954,0

Şekil 24: Hatay'da orman varlığı (OGM, 2018)

Akdeniz ikliminin egemen olduğu Hatay'da yazları kurak, kışları yağışlı ve ılık geçmektedir. Yıllık sıcaklık ortalaması 15.1 - 20 °C derece arasındadır. Yıllık yağış miktarı ortalama 1500 mm civarındadır. İklim özellikleri nedeniyle doğal bitki örtüsü olan ormanlardan oluşan bölge tahrip olmuştur ve bu alanların çoğu bodur bitki türlerine dönüşmüştür (defne, zakkum, keçi boynuzu vb).

Tarım:

Hatay'ın verimli topraklarının olmasından dolayı tarım alanında ilerleme sağlamıştır. İklim koşulları nedeniyle dört mevsim üretim yapılmakta olup, sene içerisinde ikinci ürün yetiştirilebilmektedir. Türkiye'nin ihtiyacını karşılama oranları ve 2016 yılında üretilen tarım ürünleri ve miktarları tablo:5' de verilmiştir (URL:16, 2018).

Tablo 5: Tarım ürünleri ve üretim miktarları

	Türkiye	Hatay	Oran (%)
Turunçgiller Üretimi (ton)	4.293.007	906.392	21,11
Mandalina (satsuma) Üretimi (ton)	795.050	402.601	50,64
Pamuk Üretimi (ton)	4.116.000	475.021	11,54
Zeytin (Yağlık) Üretimi (ton)	1.300.000	116.770	8,98

Hayvancılık:

Hatay'ın verimli topraklarının bulunması, hayvanların yem ihtiyacının kolay karşılanmasını ve üretim maliyetinin düşük olmasını sağlamıştır. Ayrıca hayvan yetiştirme koşulları için yeterli alanın mevcut olması da hayvancılık sektörüne avantaj sağlamıştır. Hatay' da özellikle kanatlı hayvan sayısı fazladır. Buna bağlı olarak elde edilen beyaz et ve yumurta gibi ürünlerde öne çıkmıştır. Bunun yanında 2016 yılına ait hayvan türleri ve sayısı Tablo:6 'da verilmiştir (URL:16, 2018).

Tablo 6: Hayvan türü ve sayısı

Türü	Miktarı (adet)
Büyükbaş Hayvan	124.504
Küçükbaş Hayvan	332.005
Kanatlı Hayvan	1.022.445
Arı Kovanı	101.663

Dış Ticaret:

1970' li yıllara kadar toprak verimliliğinden dolayı tarıma dayalı sanayisi gelişmiştir. 1975 yılında İsdemir' in kurulmasıyla birlikte demir-çelik sanayisi gelişme göstermiştir. Demir ve çeliğin değerlendirilmesi amacıyla da sanayi kuruluşları kurulmaya başlamıştır (Koyuncugil ve Özgülbaş, 2014). 3 organize sanayi bölgesi (Payas, Antakya, İskenderun) ve 6 küçük sanayi sitesi (İskenderun 5 Temmuz, Antakya, Dört Yol, Antakya Deri Kösele, Payas, İskenderun) bulunmaktadır. Payas, İskenderun ve Dört Yol'da demir- çelik sanayisi yoğunlukta olup Hatay'ın imalat sanayisindeki temelini oluşturmaktadır. 2016 yılında Hatay' dan ihraç edilen ilk altı ürün ve parasal değeri Tablo:7' de verilmiştir (URL:16, 2018).

Tablo 7: Hatay' dan ihraç edilen ürünler

Ürün Adı	İhracat Dolar
Demir-çelik ana sanayi	625.361.298
Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	358.153.606
Sebze, bahçe ve kültür bitkileri ürünleri	95.237.869
Motorlu kara taşıtları ve motorları	61.156.788
Diğer genel amaçlı makineler	55.061.685
Motorlu kara taşıtlarının karasörleri ve römorkları	39.785.105

Turizm:

Hatay'da turizm potansiyeli yüksek olmasına rağmen tam olarak değerlendirememiştir. Tarih, kültür ve inanç özellikleri bakımından önemli illerden biridir. Hristiyanlık dininin bazı ilkelerini bünyesinde taşıması, din ve dine bağlı mezheplerin bir arada yaşaması turizm açısından büyük değerleri oluşturmaktadır. Deniz turizmi, şifalı suları ve yaylalarının bulunması da turizm potansiyelini artırmaktadır. Özellikle Reyhanlı-Hamamat kaplıcaları ve Erzincan ilçeleri sağlık turizmini canlandırmaktadır. Ayrıca sınır ili olmasından dolayı Suriye, Balkanlar, Avrupa ve Ortadoğu ülkelerinin transit geçiş noktasıdır. Bu özelliğinden dolayı Türkiye'ye Hatay'dan geçiş yapan turist sayı miktarı oldukça fazladır (URL:16, 2018).

3.2 YÖNTEM

Bu çalışmada beyin fırtınası yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanımda farklı kurumlar tercih edilmiştir. Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı çalışanlarından; Orman Mühendisi Ahmet KARA, Orman Mühendisi Şevket ÖZTÜRK, Gıda Mühendisi Ece YEŞİLKAYA; Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü çalışanlarından Bilgi İşlem Dairesi Başkanı Turgay ŞENTÜRK, Yazılım Mühendisi Abdullah YILMAZ, Bilgisayar Mühendisi Firas FIRINCIOĞULLARI; Antakya Orman İşletme Müdürlüğü çalışanlarından Kadastro Mülkiyet Şefi Uğur GÖNEN; Belen Orman İşletme Şefliği çalışanlarından memur Alper Ahmet ÇALIŞKAN, Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğü çalışanlarından Odun Dışı Hizmet Müdürü Sabri YALÇIN tarafından katılım sağlanmıştır. Beyin fırtınası kısa sürede bir grup insanlardan oluşan ve amacı fikir elde etme olan etkili yöntemlerdendir (Rawlinson, 1995). Bu yöntemin uygulanmasında çalışma grupları oluşturulmalıdır. Yöntemin etkili olabilmesi grup sayısına bağlıdır. 5-6 kişilik grup yerine 12-15 kişiden oluşan büyük gruplar oluşturulduğunda yöntem daha etkili olmaktadır. Ayrıca yöntemin etkili olması için katılımcı sayısı 40'a kadar çıkartılabilir. Beyin fırtınası yönteminden önce ön hazırlık işlemi bulunmaktadır. Bunlar;

- ✓ Grup oluşturma
- ✓ Toplantı yöneticisi seçme
- ✓ Toplantı mekânının belirlenmesi ve gerekli düzenlemenin yapılması
- ✓ Yöntemin tanıtımının yapılması olarak özetlenebilir (Selvi, 1999).

Çalışma grubunun oluşturulması:

- ✓ Grubun oluşturulmasında izlenecek stratejiler iyi bir şekilde belirlenmelidir. Grubun oluşturulmasında yapılan hatalar yöntemin etkili olmasını engelleyebilir. Bu hatalardan birisi de konu ile doğrudan ilgili ve aynı özelliklere sahip katılımcılardan oluşan gruplandırmanın yapılmasıdır. Bunun yerine soruna yabancı ve sorunu bilen kişilerden oluşan gruplar önerilmektedir. Rawlinson soruna yabancı, sorunu bilen ve sorunla ilgili kişilerden üretilen fikirlerin, çözüm önerilerin ve soruna bakış açılarının farklı olmasından dolayı farklı statü ve özelliklere sahip kişilerden oluşturulmasını daha uygun bulmuştur (Selvi, 1999).

Toplantı Yöneticisinin Belirlenmesi:

Toplantı yöneticisinde bulunması gereken nitelikler yöntemin etkili olmasını sağlamaktadır. İyi bir yönetici katılımcıların enerjisini açığa çıkararak bu enerjiye hedef doğrultusunda yön verir ve süreçleri yönlendirir (Knowels, 1990). Bu nedenle toplantı yöneticisi; grup toplantısını yapma; ortamı düzenleme, yaratıcı düşünceleri ortaya çıkarmada bilgili ve becerikli olmalıdır. Bir taraftan fikir üretme sürecinde yer almalı diğer taraftan ise süreci idare etmelidir. Daha önce yapılan beyin fırtınası toplantılarında bulunup tecrübe edinmiş ve toplantı yapma konusunda eğitim almış kişiler tercih edilmelidir. Ek olarak hızlı ve kolay çözümler üretebilen, vücut dilini iyi kullanabilen, soğukkanlı, iletişim becerisi olan ve kendi fikirlerini kabullendirme çabası içerisinde olmama gibi özellikleri taşıması gerekmektedir (Selvi, 1999).

Rawlinson' a göre yöneticinin; yaratıcı düşünceleri oluşturması, engelleri ortadan kaldırması ve sürece ket vurmaması gerektiği fikrini belirtmektedir (Rawlinson, 1995).

Toplantı Ortamının Seçilmesi ve Düzenlenmesi:

- ✓ Yöntemin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için katılımcıları rahat ettirecek özel düzenlenmiş ortamların oluşturulması gerekmektedir. Toplantının yapılacağı mekân, katılımcıların ve üretilecek olan düşüncelerin değerli olduğunu hissettirmelidir. Tercih edilecek salon çok büyük veya küçük olmamalı. Toplantı salonunda gerekli temel malzemeler (yazı tahtası, pano, tepegöz, sehpa, yönetici masası vb.) olmalıdır. Ayrıca kolçaklı oturma yerlerinin olması ve katılımcıların rahat hareket edebilmesi için bu yerler arasında boşluk bırakılması gerekmektedir. Katılımcıların çay ve kahve ihtiyaçları karşılanması için gerekli makinalar bulundurulup; açık büfeye de yer verilmelidir (Selvi, 1999).

Beyin Fırtınası Yönteminin Tanıtılması:

Toplantıya katılan katılımcıların yöntem hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Katılımcılara kısa bir tanıtım yapıldıktan sonra beyin fırtınası uygulamasına başlanılmalıdır (Selvi, 1999).

4.BULGULAR

Hatay’da bulunan odun dışı orman ürünlerin satış durumu verilmiş olup; GZFT analiziyle Hatay’da bulunan ODOÜ ile ilgili güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler ile ilgili bilgiler verilmiştir.

4.1. HATAY’DA BULUNAN TALİ ÜRÜNLERİN SATIŞ DURUMU

Hatay iline ait satış raporları Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğünden alınmıştır. 2015, 2016 ve 2017 yılına ait verilerin şeflikler bazında üretim miktarları ve yıllık gelirleri hesaplanmıştır. Elde edilen veriler incelendiğinde Hatay’da bulunan odun dışı orman ürünlerin çeşitliliği ve ekonomiye katkısının fazla olduğu görülmektedir. Bu nedenle odun dışı orman ürünler açısından Hatay önemli bir yere sahiptir.

Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğünden alınan verilerine göre 2015 yılı odun dışı tali ürün satışları Tablo:8’ de verilmiştir.

Tablo 8:2015 yılı Tali Ürünler Satışı

ŞEFLİĞİ	KOZALAK		DEFNE YAPRAĞI		YARASA GÜBRESİ		FISTIK ÇAMI KOZALAĞI	
	MIKTARI (Kg)	TUTARI	MIKTARI (Kg)	TUTARI	MIKTARI (TON)	TUTARI	MIKTARI (Kg)	TUTARI
İSKENDERUN	0	0,00	45000	2.700,00	0	0,00	0	0,00
ULUÇINAR	0	0,00	4420	265,20	0	0,00	0	0,00
BELEN	1820	200,00	5000	300,00	0	0,00	8300	1.660,00
HASSA	2000	120,00	0	0,00	0	0,00	10950	2.310,00
KIRIKHAN	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ANTAKYA	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
YAYLADAĞI	0	0,00	183500	11.010,00	0	0,00	0	0,00
SAMANDAĞ	0	0,00	1308600	79.516,00	0	0,00	4545,45	1.000,00
ERZİN	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
UFACIK	0	0,00	6000	360,00	0	0,00	0	0,00

DÖRTYOL	0	0,00	55000	3.300,00	0	0,00	0	0,00
TOPLAMI	3.820	320,0	1.546.520	93.791,2	0,0	0,0	23.795	4.970,0

Tablo 8: 2015 yılı Tali Ürünler Satışı devamı

ŞEFLİĞİ	ADAÇAYI		ÇAKŞIR OTU		KEKİK		MEŞE KABUĞU	
	MİKTAR (Kg)	TUTARI	MİKTAR (Kg)	TUTARI	MİKTAR (Kg)	TUTARI	MİKTAR (Kg)	TUTARI
İSKENDERUN	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ULUÇINAR	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
BELEN	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
HASSA	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
KIRIKHAN	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ANTAKYA	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
YAYLADAĞI	0	0,00	10000	600,00	5000	300,00	0	0,00
SAMANDAĞ	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ERZİN	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
UFACIK	0	0,00	0	0,00	0	0,00	945000	47,70
DÖRTYOL	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
İŞLETME TOPLAMI	0,0	0,0	10.000	600,0	5.000	300,0	945.000	47,7
	TUTARI TL		100.028,90					

Tablolara göre;

3.820 kg Kozalak satışından	320,00 TL
1546.520 kg Defne Yaprağı satışından	93.791,20 TL
23,795 kg Fıstık Çamı Kozalağı satışından	4.970,00 TL
10.000 kg Çakşır Otu satışından	600,00 TL
5.000 kg Kekik satışından	300,00 TL
945.000 kg Meşe Kabuğu satışından	47,70 TL

Olmak üzere odun dışı tali ürünlerden toplam olarak Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğüne 2015 yılında **100.028,90** TL gelir sağlamıştır.

Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğünden alınan verilerine göre 2016 yılı odun dışı tali ürün satışları Tablo:9' da verilmiştir.

Tablo 9: 2016 yılı Tali Ürünler Satışı

ŞEFLİĞİ	KOZALAK		DEFNE YAPRAĞI		YARASA GÜBRESİ		FISTIK ÇAMI KOZALAĞI		ADAÇAYI		ÇAĞŞIR OTU	
	MİKTAR (Kg)	TUTARI	MİKTAR (Kg)	TUTARI	MİKTAR (TON)	TUTARI	MİKTAR (Kg)	TUTARI	MİKTAR (Kg)	TUTARI	MİKTAR (Kg)	TUTARI
İSKENDERUN		0,00	225000	15.750,00		0,00	4200	1.008,00		0,00		0,00
ULUÇINAR		0,00	11520	806,40		0,00		0,00		0,00		0,00
BELEN		0,00	23000	1.610,00		0,00		0,00		0,00		0,00
HASSA		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00
KIRIKHAN		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00
ANTAKYA		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00
YAYLADAĞI		0,00	431750	30.222,50		0,00		0,00	15000	1.200,00	3750	225,00
SAMANDAĞ		0,00	1330000	93.100,00		0,00		0,00		0,00		0,00
DÖRTYOL		0,00	92623	6.483,60		0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ERZİN		0,00	10000	700,00		0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
UFACIK		0,00	14000	980,00		0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
İŞLETME TOPLAMI		0,00	2.137.893	149.652,5	0,0	0,0	4.200	1.008,00	15.000	1.200,0	3.750	225,0

Tablo 9: 2016 yılı Tali Ürünler Satışı devamı

ŞEFLİĞİ	KEKİK		ÇIRALI ÇAM KÖKÜ		TAŞ VE KUM		HER ÇEŞİT BOŞ KOZALAK		HER ÇEŞİT BİTKİ ARTIĞI (HUMUS)	
	MIKTARI (Kg)	TUTARI	MIKTARI (Ton)	TUTARI	MIKTARI (Ton)	TUTARI	MIKTARI (Kg)	TUTARI	MIKTARI (TON)	TUTARI
İSKENDERUN		0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ULUÇINAR		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00
BELEN		0,00	10	14,00		0,00		0,00		0,00
HASSA		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00
KIRIKHAN		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00
ANTAKYA		0,00		0,00	250	4.750,00	1500	75,00	300	7.500,00
YAYLADAĞI		0,00		0,00	75	1.425,00		0,00		0,00
SAMANDAĞI		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00
DÖRTYOL		0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ERZİN		0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
UFACIK		0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
İŞLETME TOPLAMI		0,0	10	14,00	325	6.175,00	1.500	75,00	300	7.500,00
TOPLAM TUTARI/TL						165.849,50				

Tabloya göre;

2.137.893 kg Defne yaprağı satışından	149.652,50 TL
4.200 kg Fıstık Çamı Kozalağı satışından	1.008,00 TL
1.500 kg Adaçayı satışından	1.200,00 TL
3.750 Çakşır Otu satışından	225,00 TL
10 ton Çıralı Çam Kökü satışından	14,00 TL
325 ton Taş ve Kum satışından	6.175,00 TL
1.500 kg Kozalak satışından	75,00 TL
300 ton Bitki Artığı(humus) satışından	7.500,00 TL

Olmak üzere odun dışı tali ürünlerden toplam olarak Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğüne 2016 yılında **165.849,50 TL** gelir sağlamıştır.

Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğünden alınan verilerine göre 2017 yılı odun dışı tali ürün satışları Tablo:10 da verilmiştir.

Tablo 10: 2017 yılı Tali Ürünler Satışı

ŞEFLİĞİ	DEFNE YAPRAĞI		FISTIK ÇAMI KOZALAĞI		ÇAĞŞIR OTU		HER ÇEŞİT BOŞ KOZALAK		HER ÇEŞİT BİTKİ ARTIĞI (HUMUS)		MERSİN SÜRGÜNÜ	
	MIKTARI (Kg)	TUTARI	MIKTARI (Kg)	TUTARI	MIKTARI (Kg)	TUTARI	MIKTARI (Kg)	TUTARI	MIKTARI (TON)	TUTARI	MIKTARI (Kg)	TUTARI
İSKENDERUN	15000	1.200,00	0	0,00	0	0,00	2000	120,00	0	0,00	0	0,00
DENİZCİLER	145000	11.600,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ULUÇINAR	16730	1.338,40	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
BELEN	21000	1.680,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
HASSA	0	0,00	7000	1.750,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
KIRIKHAN	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ANTAKYA	10000	800,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
YAYLADAĞI	520500	41.640,00	0	0,00	37214	2.605,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
SAMANDAĞI	525000	42.000,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00		0,00
DÖRTYOL	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
ERZİN	35000	2.800,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
UFACIK	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
İŞLETME TOPLAMI	1.288.230	103.058,40	7.000	1.750,00	37.214	2.605,0	2.000	120,00	0	0,00	0	0,0
	107.533,40											

Tabloya göre;

1.288.230 kg Defne Yaprağı satışından	103.058,40 TL
7.000 kg Fıstık Çamı Kozalağı satışından	1.750,00 TL
37.214 kg Çakışır Otu satışından	2.605,00 TL
2.000 kg Kozalak satışından	120,00 TL

Olmak üzere odun dışı tali ürünlerden toplam olarak, Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğüne 2017 yılında **107.533,40 TL** gelir sağlamıştır.

Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğünden alınan veriler incelendiğinde 2015 yılında gerçekleşen 100.028,90 TL lik satış, 2016 yılında artarak 165.849,50 TL olmuştur. 2017 yılında ise satış azalarak 107.533,40 TL ye düşmüştür.

4.2.GZFT (SWOT) ANALİZİ

Yapılan GZFT analiziyle Hatay’da bulunan ODOÜ ile ilgili güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler aşağıda verilmiştir.

4.2.1. Güçlü yönleri (Strength) :

- * Hatay’ın endemik türler, bitki çeşitliliği ve yaban hayatı kaynağı bakımından çeşitliliğin fazla olduğu önemli yerlerden olması
- * Hatay’ın tarım bölgesi olmasından dolayı burada yaşayan insanların ürün yetiştirmeye eğilimi
- * İşçilik maliyetinin düşük olması
- * ODOÜ’ nin yetişeceği doğal alanların varlığı
- * Geçmişten gelen bir defne kültürü bulunmakta olup, defneden elde edilen ürünler hakkında belirli bir bilgi birikiminin olması
- * Sektörün kırsal yerlerde yaşayanlara iş imkânı yaratması

4.2.2. Zayıf yönleri (Weakness) :

- * Hatay’da bulunan ODOÜ düzgün bir biçimde kayıt altına alınamaması. Orman İşletmeleri bu ürünlere tarife bedeli uygulamaktadır. Kaçak yollarla elde edilen ürünlerden bu bedel alınamamaktadır. Özellikle Samandağ ve çevresinde kaçak olayları sık görülmekte olup, üretim miktarı hesaplanamamaktadır.
- * Hatay’da ODOÜ dayalı Ar-Ge merkezinin bulunmaması ve bu konuyla ilgili çalışmaların yetersiz olmasından kaynaklı bilimsel veri eksikliği yaşanmaktadır.

- * Odun dışı orman ürünleri sektöründe ileri teknolojinin kullanılmamasından dolayı ürünlerden faydalanma hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması ve değerlendirme imkânlarının kısıtlı kalması.
- * Üretiminde modern yöntemlerin kullanılmamasından dolayı verimin düşük olması. Makine fiyatlarının işçilik maliyetine göre yüksek olması ve alışılmış yöntemlerin dışına çıkmama isteği modern yöntemin kullanılmasını güçleştirmiştir. Başta modern yöntem daha pahalı gözükse de üretim miktarını artırmasıyla daha çok kazanç sağlamaktadır.
- * Hatay'da ODOÜ pazarlanmasının küçük işletmeler tarafından yapılması ve sektörün gelişmesi için gerekli çalışmaları yürütecek bir sivil toplum kuruluşunun bulunmaması.
- * Mevzuattan kaynaklı üretim ve pazarlamada yaşanan zorluklar orman köylüleri, özel sektör ve orman işletme çalışanları arasında anlaşmazlıklara sebep olması.
- * Ürün fiyatının aracı veya perakendeci tarafından belirlenmesinden dolayı fiyatlandırma politikalarının sağlıklı bir şekilde yapılamaması.
- * ODOÜ ile ilgili seminer, toplantı gibi eğitim programlarının yapılmaması bilinç gelişimini engellemekte ve yeterli ilerlemenin sağlanamaması.
- * Hammaddeyi işleyecek fabrikaların bulunmamasından dolayı ürünler Hatay dışına işlenmemiş olarak satılmaktadır. Üretimde ise bu ürünlerin yağı veya esansları dışarıdan daha yüksek bir miktara alınmakta ve maliyet artarak değerlendirilmektedir.
- * Ürün gelirlerinin paylaşımından kırsal kesimin faydalanmaması. Sadece iş gücünden yararlanan kırsal kesimin emeklerinin karşılığını tam olarak almamasına rağmen, aracılardan bu durumu iyi bir şekilde değerlendirmesi.
- *Cadde ve sokaklarda Hatay'da bulunan ODOÜ ile ilgili süsleme ya da mimarinin olmaması.

4.2.3 Fırsatlar (Opportunity) :

- * Hatay ilinin konumundan dolayı denizyolu taşımacılığına uygun bir yer olması.
- * Verimli topraklarından dolayı bu ürünlerin doğal olarak yetişmesi.
- * Su kaynaklarının fazla olmasından dolayı ürün yetiştirmede su sıkıntısının görülmemesi.
- * Kar, dolu gibi doğal afetlerin nadir görülmesinden dolayı ürünlere zarar verme olasılığının düşük olması.
- * Hatay'ın ılıman iklim kuşağında yer almasından dolayı yılda 2 kez hasat yapılabilmesi
- * Sektörün geliştirilmesiyle ekonomik, kültürel, sosyal gibi birçok alana fayda sağlayacak olması.
- * Hastanelerde bitkisel tedavi yöntemlerine yer verilecek olup, ürünlere olan talebin artacak olması.

4.2.4 Tehditler (Threat) :

- * Suriye’ de çıkan savaştan dolayı herhangi bir fiziksel veya kimyasal saldırıda bu ürünlerin zarar görmesi veya yok olması.
- * Hatay’ a Suriye’den çok sayıda sığınmacı gelerek nüfus artışına sebep olmuştur. Yapıların yetersiz kalması ve doğal yaşam alanlarına olan talebin artması ile burada yaşayan insanların bu alanlara ev yaptırarak bu ürünleri yok etmesi.
- * Üretimin eski yöntemlerden yapılmasından dolayı yeteri kazanç sağlamayan ve pazarlamada sıkıntı yaşayan üreticinin, ürün yetiştirmeden vazgeçerek bu alanları başka bir şekilde değerlendirmesi.
- * Hasat zamanının da eski usullerle yapılması kaynakların ömrünü kısaltmıştır. Özellikle defne yaprağı toplama sırasında dalların da kesilmesi ağaca zarar vermektedir.
- * Ağaçlandırma sırasında ürünlere zarar verilmesi.
- * Hatay bölgesinde yaşayan insanlar yazın sıcaktan korunmak ve piknik yapmak amacıyla doğal alanlara gitmektedir. Bu alanlarda yaşanan dikkatsizlik ve ihmalsizlikten kaynaklı çıkan yangınlar neticesinde ürünlerin yanması.
- * ODOÜ üretimin yapıldığı sahaların 2B arazisi olması ve bu arazilerin satılması ya da imara açılması.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Hatay'da bulunan ODOÜ hakkında araştırma yapılarak sonuçlar elde edilmiştir ve gelecek ile ilgili karar verme sürecine katkıda bulunulacak öneriler sunulmuştur.

4.1 Sonuçlar

Hatay ilinin odun dışı orman ürünleri sektörü ile ilgili güçlü yönleri;

Hatay'ın endemik türler, bitki çeşitliliği ve yaban hayatı kaynağı bakımından çeşitliliğin fazla olduğu önemli yerlerden olması; Hatay'ın tarım bölgesi olmasından dolayı burada yaşayan insanların ürün yetiştirmeye eğilimi; işçilik maliyetinin düşük olması; ODOÜ' nin yetişeceği doğal alanların varlığı; geçmişten gelen bir defne kültürü bulunmakta olup, defneden elde edilen ürünler hakkında belirli bir bilgi birikiminin olması; sektörün kırsal yerlerde yaşayanlara iş imkânı yaratması

Hatay ilinin odun dışı orman ürünleri sektörü ile ilgili zayıf yönleri;

Hatay'da bulunan ODOÜ düzgün bir biçimde kayıt altına alınamaması; Hatay'da ODOÜ dayalı Ar-Ge merkezinin bulunmaması ve bu konuyla ilgili bir çalışmaların yetersiz olmasından kaynaklı bilimsel veri eksikliği; odun dışı orman ürünleri sektöründe ileri teknolojinin kullanılmamasından dolayı ürünlerden faydalanma hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması ve değerlendirme imkânlarının kısıtlı kalması; üretiminde modern yöntemlerin kullanılmamasından dolayı verimin düşük olması; Hatay'da ODOÜ pazarlanmasının küçük işletmeler tarafından yapılması ve sektörün gelişmesi için gerekli çalışmaları yürütecek bir sivil toplum kuruluşunun bulunmaması; mevzuattan kaynaklı üretim ve pazarlamada yaşanan zorluklar, ürün fiyatının aracı veya perakendeci tarafından belirlenmesinden dolayı fiyatlandırma politikalarının sağlıklı bir şekilde yapılamaması; ODOÜ ile ilgili seminer, toplantı gibi eğitim programlarının yapılmaması bilinç gelişimini engellemekte ve yeterli ilerlemenin sağlanamaması; hammaddeyi işleyecek fabrikaların bulunmaması; ürün gelirlerinin paylaşımından kırsal kesimin yeteri derecede faydalanmaması, cadde ve sokaklarda Hatay'da bulunan ODOÜ ile ilgili süsleme ya da mimarinin olmaması.

Hatay ilinin odun dışı orman ürünleri sektörü ile ilgili fırsatları

Hatay ilinin konumundan dolayı denizyolu taşımacılığına uygun bir yer olması, verimli topraklarından dolayı bu ürünlerin doğal olarak yetişmesi, su kaynaklarının fazla olmasından dolayı ürün yetiştirmede su sıkıntısının görülmemesi; kar, dolu gibi doğal afetlerin nadir

görülmesinden dolayı ürünlere zarar verme olasılığının düşük olması; Hatay'ın ılıman iklim kuşağında yer almasından dolayı yılda 2 kez hasat yapılabilmesi; sektörün geliştirilmesiyle ekonomik, kültürel, sosyal gibi birçok alana fayda sağlayacak olması; hastanelerde bitkisel tedavi yöntemlerine yer verilecek olup, ürünlere olan talebin artacak olması.

Hatay ilinin odun dışı orman ürünleri sektörü ile ilgili tehditleri

Suriye' de çıkan savaştan dolayı herhangi bir fiziksel veya kimyasal saldırıda bu ürünlerin zarar görmesi veya yok olması; yapıların yetersiz kalması ve doğal yaşam alanlarına olan talebin artması ile burada yaşayan insanların bu alanlara ev yaptırarak bu ürünleri yok etmesi; üretimin eski yöntemlerden yapılmasından dolayı yeteri kazanç sağlamayan üreticinin, ürün yetiştirmeden vazgeçerek bu alanları başka bir şekilde değerlendirmesi; hasat zamanının da eski usullerle yapılması kaynakların ömrünü kısaltması; ağaçlandırma sırasında ürünlere zarar verilmesi; Hatay bölgesinde bu alanlarda yaşanan dikkatsizlik ve ihmalsizlikten kaynaklı çıkan yangınlar neticesinde ürünlerin yanması; ODOÜ üretimin yapıldığı sahaların 2B arazisi olması ve bu arazilerin satılması ya da imara açılması.

4.2 Öneriler

Bu tez kapsamında Hatay' da bulunan odun dışı orman ürünleriyle yaşanan sorunlar ile ilgili çözüm önerileri sunulmuştur. Bunlar;

- Odun dışı orman ürünlerinin düzgün bir şekilde kayıt altına alınamamasından kaynaklı üretim miktarı hesaplanamamaktadır. Kaçakların önüne geçilip, orman sahalarında üretilen tali ürünlerin güvenliği sağlanmalı ve gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Ar-Ge çalışmaları artırılarak odun dışı orman ürünleri hakkında yeterli bilgi elde edilmeli ve geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmalı. Ar-Ge çalışmalarından sonra bu bilgilerin yayılacağı toplantı, sempozyumlar yapılarak Hatay halkı bu konuda bilinçlendirilmelidir.
- ODOÜ sektöründe ileri teknolojiler kullanılarak ürünlerden faydalanma oranları artırılmalı. Böylelikle sektörde yeni alanlar açılarak talep miktarı artırılabilir. Bu makineler sadece üniversite gibi kurumlarda bulunmakta olup, yaygın kullanıma sahip değildir. Orman işletmelerinde bu konuyla ilgili birim açılarak bu makinelerin yaygın olarak kullanımı sağlanabilir. Teknolojik makinelerin fiyatlarının yüksek olmasından dolayı gerekli destek bakanlıklar ve diğer kurumlar tarafından sağlanmalı.
- Mevzuattan dolayı çıkan sorunlar çözülmelidir. Gerekirse mevzuatta değişiklik yapılarak, üretiminin arttırılmasına yönelik iyileştirmeler üzerinde çalışmalar başlatılabilir.

- Odun dışı orman ürünleri üretiminde modern yöntemler kullanarak verim arttırılmalı. Modern yöntemlerde kullanılacak makine ve teçhizat ile ilgili eğitimler verilerek bu alanda profesyonel çalışacak işçiler yetiştirilmelidir.
- Hammaddeyi işleyecek fabrikaların bulunmaması sektörün gelişimini engellemektedir. Hatay’ da yetiştirilen ürünler aracı firmalar tarafından toplanıp şehir dışına gönderilmekte olup, işlenmiş şekilde satın alınmaktadır. Hatay’da ODOÜ’ ne yönelik fabrikalar açılmalı ve sektörde çalışan sayısı arttırılmalı.
- Sektörün gelişimi için dernek, vakıf gibi sivil toplum örgütleri kurulmalı. Kurulan sivil toplum örgütü düzenli çalışmalar yapıp eğitimler ve seminerler düzenlemeli. Düzenlenen eğitim sonrası sertifikalandırma yapılarak insanlar sektöre teşvik edilmeli. Ayrıca fiyatlandırma politikasını düzenleyerek orman köylülerinin ve sektör mağdurlarının hakları korunmalıdır.
- Tali ürünlerinin tanıtımı için özellikle Hatay’da yetişen ürünler, cadde ve sokaklara ekilmelidir. Ekilen ürünler hakkındaki bilgilerin yer alacağı bir alan mutlaka yer almalıdır. Böylece halk hem ücretsiz olarak ürünlerden faydalanacak hem de ürünlerin tanıtımı sağlanmış olacaktır. Ayrıca mimari yapılar ve refüjlere yapılacak olan süslemeler dikkat çekecektir.

KAYNAKLAR

- Acar, İ. 1987. Defne Yaprağı ve Yaprak Eterik Yağının Üretilmesi ve Değerlendirilmesi. Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları, Teknik Bülten Serisi No:186, Ankara, 89 s.
- Aktan, C. C., 2008. Stratejik Yönetim ve Stratejik Planlama. İstanbul: TÜGİAD Yayını.
- Aktan, C. C., 2000'li Yıllarda Yeni Yönetim Teknikleri (2) Stratejik Yönetim. İstanbul: TÜGİAD Yayını, 1999.
- Altunel, 2012. İstanbul Üniversitesi, Odun Dışı Orman Ürünlerinin Toplayıcı/Üretici Açısından Sosyoekonomik Önemi 62(1):85-99.
- Anşın, R. ve Özkan, C.Ö., 1993. Tohumlu Bitkiler (Spermatophyta) Odunsu Taksonlar, KTÜ Orman Fakültesi, Genel Yayın No:19, Trabzon.
- Arpacı, M., 2005. Balıkesir-Burhaniye Yöresi Fıstıkçamı (Pinus pinea L.), Ağaçlandırmalarının Büyüme İlişkilerinin ve Kozalak Verimliliğinin Değerlendirilmesi. KTU Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği ABD, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Balcı, Ö. 2011. Odun Dışı Bitkisel Ürünler. Bitkisel Ürünler Şube Müdürlüğü, Uluslararası Orman Yılı, www.ogm.gov.tr (12.11.2015).
- Bayram, E. ve Sönmez, Ç. 2006. Adaçayı Yetiştiriciliği, E.Ü. Ziraat Fakültesi, Tarla Bitkileri Bölümü, Yayın Bülteni No: 48.
- Bilgin, F. ve Ay, Z. 1997. Ege Bölgesinde Çam fıstığı İşletmeciliği Üzerine Araştırmalar. Orman Bakanlığı Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Orman Bakanlığı Yayın No:045, İzmir, 49 s.
- Birben Ü., İmal B., Özden S., Öner N., 2008. Tabiat ve İnsan Dergisi, Ilgaz(Çankırı)'da Bulunan Odun Dışı Orman Ürünlerinin Sürdürülebilir Kullanımı ve Yöre Ekonomisine Katkılarının Değerlendirilmesi, Sayı:2, 7-16 s.
- Büyükgediz T., Fakir H., Negiz M.G., 2008. Sütçüler(Isparta) Yöresinde Doğal Odun Dışı Bitkisel Orman Ürünleri ve Geleneksel Kullanımları, Seri: A, Sayı:1, Syf:109-120.
- Browicz, K., 1984. Chorology of Trees and Shrubs in South-West Asia and Adjacent Regions. Poznan, Volume 3, p.17.
- Ceylan, A., 1987. Tıbbi Bitkiler II (Uçucu Yağ İçerenler). Ege Üniv., Ziraat Fak. Yayınları: 481, İzmir.
- Demir, C. ve Yılmaz, M. K., 2010. Stratejik Planlama Süreci ve Örgütler Açısından Önemi, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 25 (1) 69-88
- Eltez, R. Z., Kaplanoğlu, E., Meriç M. K. ve Eltez, S. 2013. Bergama kozak yaylası çam fıstığı işleme tesislerinin durumu, sorunları ve çözüm önerileri. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2015, 51(1):31-40.

- Kaplan, E., 2010. Ormanlarımızda Odun Dışı Orman Ürünleri. Orman Genel Müdürlüğü, Antalya, 35 s.
- Kırdar, E., 1998. Fıstıkçamı (Pinus pinea L.)'nda Erken Tohum Verimini Sağlamak Amacıyla Fidan Yetiştirme Teknikleri. ZKÜ, FBE, Doktora Tezi, Bartın.
- Killmann, W., Ndeckere, F., Vantomme, P. ve Walter, S., 2003. Developing inventory methodologies for the elaboration of national level statistics on NWFP: Lessons learned from case studies and from a global assessment. Sustainable Production of Wood and Non-Wood.
- Knowles, M.S. (1990). The Modern Practice Of Adult Education. Enlewood Cliffs, New Jersey: Educational Technology Publications Inc.
- Komut O., Öztürk A., 2010. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Gümüşhane Yöresinde Odun Dışı Orman Ürünleri İşletmeciliği: Mevcut Durum, Sorunlar ve Öneriler, cilt:III, 1167-1175 s.
- Koyuncugil ve Özgülbaş. 2013 yılı Doğrudan Faaliyet Destek Programı, Hatay İli İhracatı Araştırma Raporu, Nisan2014, Hatay.
- Leakey, R. B., A. B. Temu, M. Melynk and P. Vantomme, 1996. Domestication and Commercialization of Non-Timber Forest Products. Non-Wood Forest Products Series 9, Rome. 92-5-103935-6.
- Müderrişoğlu, S., 1971. Türkiye'de Doğal Olarak Bulunan Ardıç Türleri ve Özellikleri. Orman Araştırma Enstitüsü Yayınları, Dergi Seri No: 33, Cilt: 17, Sayı:1, Ankara.
- OGM, 1991. Ülkemizde Bazı Önemli Orman Tali Ürünlerinin Teşhis ve Tanıtım Kılavuzu, Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı Yayın No: 659, Seri No:18 Ankara
- Ok ve Tengiz, 2018. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Tarım ve Doğa Dergisi, Türkiye'de Odun Dışı Orman Ürünlerinin Yönetimi, 21(3):457-471, 2018, Kahramanmaraş
- Orçun, E. 1972. Özel Bahçe Mimarisi Dendroloji Cilt I: İğne Yapraklı Ağaç ve Ağaççıklar, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No: 196, 383 sorest Products, March 11-12, New Zealand, 604 (5): 83-87.
- Öner ve Özden, 2008. Tabiat ve İnsan Dergisi (2008,7/16:1-3), Ilgaz'da bazı odun dışı orman ürünlerinin sürdürülebilir kullanımları ve yöre ekonomisine katkılarının değerlendirilmesi, Çankırı.
- Özdemir ve Bal, 2014. III.Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu, 8-10 Mayıs 2014(syf:375-377), Kahramanmaraş.
- Özkan, 2014. Orman Botaniği, Ormancılık Uygulamaları Dersi I, Trabzon.
- Pamay, B., 1992. Bitki Materyali I.Ağaçlar ve Ağaççıklar Bölümü, Küçükkuşu, İstanbul.

Rawlinson, J.G. (1995). Yaratıcı Düşünme ve Beyin Fırtınası, syf:44. çev: O.Değirmen. İstanbul: Bireysel Yaratım Dizisi: II.

Kurt R., Karayılmazlar S., İmren E., Çabuk Y., 2016) Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Türkiye Ormancılık Sektöründe Odun Dışı Orman Ürünleri: İhracat Analizi, 2016, 18(2): 141-167.

Sakarya S., Canlı Ş., 2011. Odun Dışı Orman Ürünleri(Orman Tali Ürünleri) Sektör Raporu, Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri, Ağustos 2011, Ankara

Sarı, A. O. ve Oğuz, B. 2000. Türkiye ve Dünyada Bazı Tıbbi, Kokulu ve Baharat Bitkilerinin Yeri ve Önemi. TYUAP: Ege-Marmara Dilimi 2000 yılı tarla bitkileri bilgi alış-veriş toplantısı bildirileri, Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü ,Yayın No:98, İzmir, s.241-248

Selvi, 1999. Kurgu Dergisi, Beyin Fırtınası Yöntemiyle İhtiyaç Analizi S: 16, 203-212. (<http://dergipark.gov.tr>)

Serin ve Ünalı, 2014. III. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu, 8-10 Mayıs 2014(syf:593-595), Kahramanmaraş.

Şafak İ. ve Okan T., 2004. DOA Dergisi, 2004. Kekik, Defne ve Çam fıstığının Üretimi ve Pazarlanması, DOA Yayın No:34, Sayı: 10, s: 101-129, Tarsus.

T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2010). Orman Ürünleri Sanayi Sektör Araştırması.

TÜİK 2016. Türkiye İstatistik Kurumu Kayıtları. Ankara

Yılmaz, M., Eker, Ö., Köse, İ., III. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu, 8-10 Mayıs 2014(syf:99-100), Kahramanmaraş.

OGM, 2018. Tarım ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü (<https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/DigerBelgeler.aspx> erişim:29.11.2018 13:39)

URL-1, <https://www.saglikaktuel.com/bitki-ansiklopedisi-keciboynuzu-nedir-faydalari-nelerdir-1690.htm> (29.11.2018)

URL-2, <https://www.sabah.com.tr/ihlamur-nedir-faydalari-nelerdir> (01.12.2018)

URL-3, <https://www.agac.gen.tr/andiz-agaci.html>(01.12.2018)

URL-4, <https://www.ot.gen.tr/caksir-otu.html2>-(01.12.2018)

URL-5, <https://www.saglikaktuel.com/bitki-ansiklopedisi-adacayi-nedir-faydalari-nelerdir-1463.htm>(02.12.2018)

URL-6, <https://www.ogm.gov.tr/Lists/OdunDisiUrunlerUrunBazinda/AllItems.aspx> (Haritalar)(29.11.2018)

URL-7 <https://www.saglikaktuel.com/bitki-ansiklopedisi-kekik-nedir-faydalari-nelerdir-169.htm>

- URL-8, <https://www.birbes.com/menengic-nedir-faydalari-ve-zararlari-nelerdir-9480/>
- URL-9, <http://www.kazdagimilliparki.com/kazdalarinda-aac-tuerler.html>
- URL-10, <https://www.saglikaktuel.com/bitki-ansiklopedisi-defne-nedir-faydalari-nelerdir-1514.htm>
- URL-11, <http://www.ozelliklerinedir.com/mese-agaci-ozellikleri-nedir/>
- URL-12, <https://www.makaleler.com/mese-agaci-nedir-ozellikleri-nelerdir>
- URL-13, <http://tugaycelik.com/swot-analizi-nedir/>
- URL-14, <http://www.yonetselzihin.com/stratejik-yonetim/stratejik-yonetim-nedir-neden-onemlidir/.html>
- URL-15, <http://www.yeniisfikirleri.net/swot-analizi-nedir/>
- URL-16, [http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografi-durum.\(04.12.2018\)](http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografi-durum.(04.12.2018))

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, soyadı : Selver OKTAY
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri : 20.03.1992, Hatay/Antakya
E-posta : oktayyselver@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	KSÜ /Orman End. Müh. Bölümü	2018
Lisans	KSÜ/ Orman End. Müh. Bölümü	2014
Lise	Antakya Atatürk Lisesi	2010

İş Denevimi

Yıl	Yer	Görev
2014-devam	Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi	CBS sorumlusu

Yabancı Dil

İngilizce